

ZSIDÓ ÉLET

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTETTE 1933—1937.

KECSKEMÉTI VILMOS

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, VII. ERZSÉBET-KRT 18 SZÁM
TELEFON: 1-363-6LELŐFIZETÉSI ÁR
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGŐ
FÉLÉVRE 10 PENGŐ

Prato római főrabbi a zsidó államról Adalékok a hitközségi élet kritikájához

Új év, régi gondok, új remények

Írta: Dr. Kriszhaber Adolf, a Budai Izr. Hitközség elnöke

A levélhullás, a borongó őszi előhírnöke egyuttal bejelentője a zsidó ünnepek legmagasztosabbikának az őszi ünnepeknek. Ez ünnepek hangulata egészen a természet borongó hangulatának felel meg, aminek következménye, hogy az emberek is ráeszmélnek a mulandóságra és több-kevésbé számot vetnek önmagukkal, hogy megállapítsák: helyesen cselekedtek-e eddig és mire határozzák el magukat a jövőre?

A számotvetés és számonkérés mindenestre olyan jellemző felfogása a zsidó hitéletnek, amely úgyszólván párját ritkítja és rámutat arra az erkölcsi alapra, melyen a zsidó felekezet életfelfogása felépült. Állandóan figyelemmel kísérni saját cselekedeteit, — azokat önbírálat tárgyává tenni és levonni a következtetéseket a megállapított tények helyes, vagy helytelen voltáról, — ez az önbírálat kötelessége, mely hitelvéken nyugszik. Ez teszi érthetővé és megbecsülhetővé a zsidó hitfelekezet ünnepeinek erkölcsi értékét. Mind-egyik ünnephez egy ilyen erkölcsi elgondolás fűződik, mely arra készíti a hívőt, hogy ezen elgondolások komoly következményeit vonja le önmagára és hozzátartozóira. Ez által veti meg alapját a zsidó családi élet erkölcsiösszegének, megfontoltságának és értékes voltának. — *Amíg a zsidó családi élet a hitéből folyóan reáharúlt erkölcsi felfogás alapján áll, addig nem kell kétség-*

beesni a felekezet tagjainak jövődjéje felett. Igaz, hogy évezredek óta hol egyik, hol másik oldalról nagy veszélyek fenyegetik felekezetünk tagjainak életét és érvényesülésének lehetőségét, de éppen a hitéből kifolyóan, a család és felekezet összessége által alapul elfogadott magasabb erkölcsi felfogás tette és teszi lehetővé, hogy az évezredek óta meg-megújuló támadások legalább túlnyomó részben elháríthatók voltak, s lesznek a jövőben is. Ebből az következik, hogy nagyon is vigyáznunk kell arra, hogy őszi hitünk tartalmát képező erkölcsi felfogás alapjául szolgáló magasabb ethikai elvek az egyesek vagy intézmények lelkületében el ne homályosuljanak, hogy eleven valóságot mutassanak és soha meg nem szűnő erkölcsi hatást gyakoroljanak a felekezet tagjainak életfelfogására és ebből folyóan életlehetőségeire és az emberi társadalomban elfoglalható helyzetére.

A lefolyt esztendő nem sok örömmel szolgált a zsidó hitfelekezet tagjainak, — a világ bármely részében telepedett is meg — Bárhova tekintünk, *mindenütt szomorú jeleit látjuk annak, hogy a régi gyűlölet ismét felelevenedett* és ismét megnyilatkoznak azok a szertelenségek, melyek teljesen megokolatlanul támadják a zsidó hitfelekezet tagjait. A zsidóság őseitől örökölt szívós kitartással, türelemmel, komoly megfontoltsággal és erkölcsi erejében

valo bizakodással néz szembe a megújuló veszélyekkel és hitéhez való őszi ragaszkodásából merítőt a veszélyekkel szemben. ,

Tudja, hogy a veszélyben mindenkor biztonságot, megnyugvást, kitartást, reményt csak a hithez való ragaszkodás, a hithez való hűség ad.

Az utóbbi idők folytonos tusakodásai igen sokakban azt a reményt támasztották, hogy ha *elhagyják ősik hitét* és „naposabb” helyre törekednek, akkor az ez irányban mutatkozó veszélyes mozzanatok vesztíteni fognak erejükből és velük kivételtesznek. Azt hiszik, a hittel a sorsot is eleserélhetik. Pedig ez elől hiába iparkodnak menekülni, ez őket követni fogja mindenhol és nem fog megnyugvást adni felizgatott lelkületüknek, hanem idővel és csakhamar rá fognak eszmélni, hogy *árulásuk nemcsak hogy biztonságot nem nyújt számukra*, hanem azon kívül lelkületüket is pokollá változtatta. Lépten-nyomon rá fognak eszmélni cselekedetük helytelenségére és arra, hogy hiába tették ezt a megvetendő lépést, sem anyagilag, sem erkölcsileg nem nyertek általa, *de erkölcsileg mindenestre nagyon mélyen estek*. Éppen lelkiismeretük lesz az, amely őket legjobban fogja büntetni, s amely elől nem lesz menekvésük.

Jókai „Szerelem bolondjai” című regényében egy megállapítást tesz a regény végén, a regény alakjára.

„Ki derült, vidám arccal jár-
kel a világban: jár mindenütt, hol haj-
dani ismerősei élnek, s mosolygó
tekintettel visel a homlokán egy
sötét foltot, melyet mindenki lát —
egyedül ő maga nem”.

Sok ilyen ember járkal közöt-
tünk, körül minden ember tudja,
hogyan folt szennyezte be életét, csak
ő nem. És hány ember van, ki érzi,
hogyan bünt követett el és senki sem
tud róla, csak ő. Mindkettő szána-
lomraméltó.

Arra kell tehát törekednünk,
hogy ne homályosítsa el lelkületün-
ket semmi. Igyekezzünk erkölcsös,
tisztá élettel példát adni embertár-
sainknak. Lehetővé tenni, hogy az
embertársak is ismerjék fel az er-
kölesnek azt a kötelességét, hogy
ellenszenvből, anyagi érdekből, fél-
reértésből, vagy helytelenül felfo-
gott felzudulásból *igazságtalansá-
got ne kövessenek el* embertársai-
ikkal szemben.

Az újév közeledtével ezek az er-
köcsi gondok minden jó zsidó em-
ber lelkületét érintik és arra kész-

tetik, hogy igaz magabateréssel és
bűnbánattal forduljon hitéhez, hogy
a veszélyes áramlatok közben er-
köcsi megnyugvást találjon, —
esaládjá és embertársai irányában
lokozott szeretetet, ragaszkodást ta-
nusítson, példát adva másoknak is,
ez által lehetővé téve az együttér-
zést és az annyira veszélyeztetett
béke helyreállítását.

Ha így fogjuk fel a közeledő
szentséges ünnepek értelmét és
ilyen szellemben rendezzük be jö-
vendő életünket, akkor az új év a
rég gondokat lassanként el fogja
mulasztani és helyt ad új remé-
nyeknek, melyek lehetővé teszik,
hogy ez a sokat hányatott, sokat
próbált és szenvedett zsidó feleke-
zet megtalálja a megnyugvást és ez
által meg fog felelni hivatásának,
melyet az Urísten kezdettől fogva
neki szánt, hogy az emberiség ta-
nitójává és a fejlődés szellemi elő-
mozdítójává legyen.

Az Ég áldását kérem és boldog
új esztendőt kívánok minden hit-
testvéremnek.

A harmadik nap

Irta: Dr. Kecskeméti Ármin, makói főrabbi

Az akéda történetében olvassuk,
hogy Ábrahám, a Mórija-hegynek
tartva, a harmadik napon meg-
pillantotta a helyet, ahol fel kel-
lett volna, áldoznia Izsákot. Az el-
beszélésnek e mozzanatához több
példát fűz a midras, melyekben a
„harmadik nap” szintén sorsdön-
tően fontos szerepet játszik. Így
a színáji kinyilatkoztatáskor. „És
volt a harmadik napon, midőn
reggel lett.” Vagy József a harm-
adik napon közölte megrémült
testtvereivel, hogy nem lesz bán-
tódásuk, ha legifjabb testvériüket
odaviszik majd hozzá. Eszter ki-
rállyé is a „harmadik napon” lé-
pett közbe halálnak szánt népe
megmentéséért.

Csodás összefüggés. Nem sza-
vak, versek ide-oda ráncigálása, a

szöveg külsőségeivel szórakozó
játksi ötlet, hanem a zsidó lélek,
a zsidó történeti élet föltársa,
legmélyebb megértése. A „harm-
adik napok” e sorában, a zsidóság
problémájának végső megoldása:
hogy az akédón, a zsidó végzetten,
szenveden ama nevezetes „harm-
adik napok” eszméje segít át
bennünket: a Tóra, a zsidó test-
vériség, ahogy József szíve meg-
dobbant testvéreiért és a zsidó nő
ragaszkodása üldözött népéhez,
hogy család érényeink ápolása
ellenálló erőt s győzelmet adjon
Izraelnek a ránehezülő szörnyű
megpróbáltatásban.

A zsidó tudomány, kultúraszere-
tet, áldozatkészség és családi
szellem: ez a mi életképességünk,
diadalmasságunk. Vallás és Tóra-
tanulás: ez háritotta el tőlünk a
folyton kísértő akéda beteljesedé-
sét, a megsemmisülést. Ezt jelenti
a mórijahegy út és a színáji, ké-
szülődés harmadik napjának
együtt való emlegetése. Aztán a
zsidó könyörület motívuma, hogy
József a hatalom és dicsőség ra-
gyogásában sem fordult el test-
véreitől. Oltalmazott bennünket a
zsidó jótékonyág, hogy a zsidó-
ságban a rang, a dísz, a tekintély
választottja, a közéleti és társa-
dalmi előkelőség tudta, hogy mi-
vel tartozik a szenvedőknek, a
nyomorgóknak. Már rég elenyé-

szett volna a zsidóság, ha el nem
következik mindig József „harm-
adik napja”, a kenyeret kérő test-
vérek megnyugtatójának, megse-
gítésének vágya, akarata.

Az Eszter-reminiszcencia a
zsidó nő lelkisége, aki átérzi sa-
nyargatott népe sorsát. Ez az er-
köcsi és történeti biztonságunk,
hogy a zsidó nő a hiúság vására,
üres társadalmi fikciók hajszo-
lása helyett vállalja a nagy, meg-
rendítően komoly, életmentő kül-
detést, hogy a zsidó házat régi,
szép tradícióink megőrzése, a val-
lásos gyermeknevelés által elpusz-
títhatatlan erősségünk tegye,
mely csüggedt lelkünknek vissza-
adja a reményt, a boldogság hitét.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Kérelem

A reménytelen küzdelem a min-
dennapi kenyérért, a numerus clau-
sus, szövetkezetek és egykéz rend-
szer tömegesen szedik hitsorsosa-
inkból áldozataikat. A könnyebb
megélhetést keresők, a hitehagyot-
tak száma oly nagy, hogy arról be-
szélni sem célszerű. Harminchét kü-
lönféle gazdasági iskolának ugyan-
annyi zsidó hallgatója sincsen, mert
képtelenek túrni az állandó meg-
aláztatást. Éppenséggel nem túl ne-
héz feladat egy *egyéves tanfolyamú
gazdasági iskola felállítása*, vagy a
Winterberg-féle cca 113 kath. hold-
nyi területen vagy úgy, hogy az
elméleti ismeretek elsajátítása vé-
gett kétharmad részt a „MIKÉFE”
vezetése alatt Budapesten, egyhar-
mad részt pedig gyakorlattal gaz-
daságban töltsenek. A pénzügyi
részt a szombathelyi községkerületi
határozat már megoldotta, csak kö-
vetni kell a nemes példát.

Kedves Hittestvéreim! E sorok
írója már belefáradt a másfél évti-
zedes meddő küzdelembe, az ünnep
előestéjén szeretettel kérem Önö-
ket, az együttes munkára, hogy
gyermekünket a föld *okszzerű* meg-
munkálására megtanítvá, szorgal-
muk révén kenyeret adhassunk ne-
kik.

Fried Ignác

**függöny-
anyagok**

Sztorfüggöny, 150×250 cm . . . P 6.50
Küplő sztor, 154×250 cm . . . P 16.50
Csipk s-övet 300 cm széles, mtr P 3.90
Gittertűl, 360 cm széles, mtr . . . P 6.90

30-éves jubileum!

Weisz Mariska Y., Szt István-körút 22
(Völt Ltpöt-körút)

Cukorbetegek!
Diétás és
klimatikus szanatórium
a Rózsadombi Gyógyintézet
Alsótörökvasz út 4. Telefon 152-998
1-es autóbussmegálló.
Tolerancia megállapítás pauszál áron.

BESZÉLGETÉS

Prof. Prato olasz birodalmi főrabbiával

— A tudatlanság minden baj főforrása —

Prof. Dr. Dávid Prato római főrabbi, az olasz birodalom zsidóságának szellemi vezére, akit az olasz kormány nemrég excellenciás címmel tüntetett ki, néhány napot családjával együtt Budapesten töltött. A vonatnál számos küldöttség fogadta, majd megtekintette a pesti zsidó intézményeket, vendége volt Stern Samu hitközségi elnöknek, dr. Patai József főszerkesztőnek, Prof. Strausz Adolfnak és dr. Herskovits FABIÁN római tanár szüleinek.

A Magyar Zsidók Pro Palesztina Szövetsége és a Magyar Cionista Szövetség választmányi ülésen köszöntötte az illusztris vendéget, mint az olaszországi zsidóság Palesztina-munkájának uttörőjét.

A Zsidó Élet munkatársának alkalma volt Prato professzorral hosszabb beszélgetést folytatni. Többek között nyilatkozott budapesti tapasztalatairól és szavaiból megállapítható, hogy éles pillantással tekintett bele az itteni zsidó közélet vizontagságaiba.

— Gyönyörű a pesti Dohány utcai templom és a mellette épült Hősök temploma és a Magyar Zsidó Múzeum, melyben igen sok olaszországi származású értékes relikviát találtam. De nem győzhettem le csodálkozásomat azon a fájdalmas tényen, hogy azon a helyen, ahol Herzl születési háza állt, még egy kicsiny márványtábla sem örökíti meg a nevezetes eseményt. Herzl minden zsidó szívében él és nincs szüksége emléktáblákra, de a történelmi hűség és kegyelet szempontjából, remélhetőleg csakhamar jóvátevédik ez a mulasztás. Majd a Zsoltárokat idézte a főrabbi: „Mindzen ferdeségnek látom én a végét”.

— A pesti zsidó intézmények igen mély benyomást tettek rám és én remélem, hogy az egyetemes zsidóság felé való közeledés terén is mutatkozni fog a haladás, ahogy azt az egész világon tapasztaljuk.

— Mi a véleménye Excellenciának Palesztina szétosztásáról?

— Szerintem nem az a legfontosabb kérdés, hogy milyen nagyok

lesznek Palesztinai határai, hanem, hogy milyen lesz a zsidó államban uralkodó szellem. Zsidó állam szerintem igazán csak akkor lesz zsidó, ha benne zsidó törvények fognak uralkodni, éppen úgy, mint Olaszországban olasz törvények uralkodnak, olasz szokásokkal, olasz hagyományokkal. „Cionból tannak kell kiindulnia és Jeruzsálemből Isten igéjének”.

— Érdekes — tette hozzá a főrabbi — hogy a palesztinai zsidó állam határainak kérdését még inkább a nemcionisták fujják fel, akiknek legtöbbszörre nem a szűk határok fájnak, hanem inkább az, hogy egyáltalában alakul zsidó állam. — És ők éppen úgy fejtenék ki ellenkezést, ha akár milyen nagy zsidó államról volna szó, és természetesen ellefejtik, hogy annak, hogy a zsidó állam határait ilyen szűkre szabják éppen ők az okai, akik

a Palesztina-építést évtizedeken át nem támogatták, hanem gáncsolták. Ha az egész zsidóság követte volna Herzl szövegét, ma más volna a helyzet. És a főrabbi ismét egy bibliai idézetet használt a Próféták-ból: „Lerombolóid és pusztítóid saját kebeledből származnak”.

— Sokan azzal védekeznek, vagy attól félnek, hogy a cionizmus antiszemitizmust csinál. De az én meggyőződésem, hogy éppen ellenkezőleg áll az igazság. Különben türelem kell ehhez is, mint mindenhez. Türelem kell a zsidó ügyekkel való foglalkozásnál és terjesztési kell mindenek előtt a zsidó tudást. Mert hiszen a baj forrása az, hogy tudatlanok nyúlnak hozzá a zsidó kérdéshez. A zsidó tradíció, a héber kultúra ismerete nélkül és így legtöbbszörre a zsidó vezetők alig tudnak tájékozódni a mai szövevényes útvesztőben. „A vezetők gyakran félrevezetnek” — idézi ismét Prato professzor a Bibliát. Türelem kell és erős hit a zsidóság jövőjében. — Ezt is csak tudásból lehet meríteni.

Nehéz zsidónak lenni!

Írta: BERÉNYI SÁNDOR Dr.

Kiszerveztett az egyik uszító lap egy zsidó pálinkamérőt, reete szeszkereskedőt, mert sok évi szorgalmának és szerencsés üzleteinek eredményeként nagy bérházat épített a körüli régi földszintes háza helyén. Nincsen ugyan kizárva, hogy az építéshez szükséges pénzt úgy örökölte a zsidó, azonban hagyjuk meg az örömet (?) az uszító újságnak, hogy azt a nagy házat csupa pálinkából építette.

Szó sinés róla, a pálinkaárusítás nem a legszimpatikusabb foglalkozás, de van még egy pár hivatás, amit nem óvez köztisztelőt, pl. a hóhérság. Az is mindennapos dolog, hogy az egyszerű hentesmester jól megszedi magát, díszes palotát épít, feleségével Nizzába megy télen, a tudós orvos pedig agyondolgozza magát és nyomorog családjával együtt. De ez a kirívó igazságtalanság a jóérzésű emberben legfeljebb mélyeségs sajnálkozást kelt az orvos sorsa iránt, de nem gyűlö-

letet, a hentesmester pöffeszkedő és kihívó életmódja miatt. A lókupez aki csalafintaságokkal jól megszedi magát semmivel sem tisztelőre-méltóbb egyénisége a társadalomnak, mint a pálinkamérő, sőt... Hiszen a pálinkának nevezett mérget *clismeri legális üzleti úton hozzák forgalomba, az állam részese a jóvédelemnek, mégpedig búsás arányban, szigorú engedélyhez köti ezt a hivatást, ellenőrzi, záróra és munkaszüneti dolgában privilégiumokkal látja el más üzletágakkal szemben.*

Ily körülmények között méltán fölmerül a kérdés, hogy nem lévén Magyarországon szesztilalom, sőt mondhatnók: ennek éppen államilag támogatott ellenkező rendszere uralkodván, mi különbség van aközött, ha valaki a saját portáján, vagy pedig hatósági engedéllyel fűntartott italmérő üzletben issza le magát? Továbbá kérdelem, mi különbség van aközött, ha az italmérő

Japán, orosz, török nyelvórák

BERLITZ-SHOOLBAN

10., Dörösmarty-tér 2., I. em. Tel. 1374-66.

üzlet tulajdonosa keresztény vagy zsidó? Avagy talán csak a zsidó kézen levő italmérő üzletből távoznak dülöngő magyarok, a keresztény boltban ellenben a legnagyobb józanság ulti orgiáit? Azután meg, hol van biztosíték arra nézve, hogy az italmérésből *dülöngve* távozó atyafiak mind kizárólag fajmagyarok és keresztények és nincsen az imbolygó alakok között százalékos arányban zsidó is.

Az igazság és józan ész törvényei szerint nem a pálinkamérők ellen kell harcolni, nem is abban az irányban, hogy csak becsületes keresztény ember árulhasson jóféle itókat, melytől a nép erkölese és egészsége pusztul, hanem az államot kellene támadni, mely ezt nemcsak tűri, hanem még elő is mozdítja és ha már nem hozza be a teljes szesztilalmat, legalább gátat vetne a mértéktelen szeszfogyasztásnak és nem tenné azt, hogy vasárnap kenyeret ugyan a délutáni órákban nem szabad adni és venni, de spirituszos italt igen.

Az italos ember árt magának és súlyosan vétkezik családjá ellen, melytől a gyermekeinek szükséges tejeske árart elvonja, esakhogy szenvedélyének áldozhasson. A mindenható állam korholásán túl tehát elsősorban *azoknak kell hogy szemrehányást tegyünk, akiknek kötelessége volna a népet mértékletességre, józanságra, takarékosagra, a családú érzés bensőséges és önfeláldozó ápolására tanítani, ha kell kényszeríteni.* Ha az állam és az egyház nem teszi meg ezen a téren kötelességét, vajjon igazságos-e a szemrehányás a szenvedélyek vámszedői ellen, mégpedig legnagyobb mértékben igazságtalan a mindenféle felekezetből rekrutálódó italmérők közül éppen csak a zsidót szidalmazni, akinek orra elől becsukják az összes közhivatalok kapuit és így mintegy rákényszerítik arra, hogy megélhetését, sőt ha lehetséges jobb megélhetését olyan tereken keresse, mely mindenki számára nyitva áll. A dülöngő magyar ember akkor sem tesz egyenes lépést a koresmából kijövet, ha ott az italát véletlenül István bácsi adagolta. Én nem ismerem a kiserkesztett pálinkamérőt, de fölmerül

az a kérdés, vajjon azt az irigyelt körüti bérpalotát föltétlenül a koresmájának szeszfogyasztásából szerezte-e. Eltekintve attól, hogy a szesz foka is hatósági ellenőrzés alá esik, e téren a legszabadabb verseny uralkodik: annak az üzletét látogatják jobban, aki olcsóbban és jobbat ad. Az a kereskedő foglalkozása körén kívül lehet a legjobb szívű vagy adakozó ember és teljesítheti minden irányban a reá váró kötelességeket. Nagyon meg lehet tehát lepve, hogy

neki büneül róják föl, hogy nem ő a legjobb fogyasztója saját üzletének, miért nem issza el ő is a keresztényét és miért járul hozzá a főváros szépítéséhez, az apró szegyenletes vityilók eltűnéséhez, melyek nemzedékről nemzedékre szállnak és híhetetlen esőkönnyőséggel dacolnak egy élni és virulni akaró világváros legfőbb utcáin és amelyeknek tulajdonosai lenézően szidalmazták az új bérpalota gazdáját, mert rengeteg a bora-pálinkája és olyan átkozottul józan.

ZSIDÓ VILÁGKRONIKA

A Palesztina-probléma

még mindig a legnagyobb mértékben foglalkoztatja a világ zsidó közvéleményét, de nem haladhatnak el mellette érdeklődés nélkül azok a faktorok sem, melyek a világpolitika egyéb kérdéseiben hivatottak a döntő szót kimondani. A kérdés egyelőre még teljesen nyílt. A cionista kongresszus egyelőre elvben elfogadta a felosztási tervezetet és hajlandó hozzájárulni a zsidó állam megalakításához bizonyos módosításokkal — még a tervbevett határok között is. Egyelőre cionista részről tárgyalások fognak megindulni az angol kormánnyal a cionista kívánságok megvitatása végett és minden jel arra mutat, hogy ezek a tárgyalások eredményre is fognak vezetni.

A Keren Kajemeth

a világorthodoxia szervezetének marienbadi *Kenessio Gedaulo*-ja vizsont — mely most fejezte be üléseit — egészen más álláspontot foglal el Az orthodoxok *hallani sem akarnak a megosztási tervről* és a Rabbita-

nás határozata alapján, mely leszögezi, hogy zsidó állam csak a Tóra alapján szigorú orthodox vallási elvek figyelembevételével és csak a Teremtő által kijelölt határok között lehetségen oly határozatot hozott, mely elismeri ugyan a Peel-bizottság törekvéseinek jóhiszeműségét, *de a tervbevett zsidó állam megalakításához nem járul hozzá.*

Nem hajlandó elismerni

az orthodoxia parlamentje azt, hogy a *mandátum nem volna keresztülvihető* és tiltakozik minden olyan törekvés ellen, mely a bevándorlásnak, vagy a földvásárlásnak ha csak időleges megszorítására is, irányul. Végül felhatalmazza az Aguda politikai végrehajtóbizottságát az angol kormánnyal és a népszövetséggel folytatandó *tárgyalások felvételére*, hogy megfelelő megoldást találjon, mely a zsidóság vallási és anyagi szükségleteinek, valamint a Szentföldre vonatkozó, a Tórára alapított történelmi jogainak megfelel.

Értesítés

A BUDAI IZRAELITA HITKÖZSÉG szertartási szakosztálya értesíti hittestvéreit, hogy a három állandó templomon kívül (II. Öntőház-u. 5/7., XI. Lenke-út 79. és III. Zsigmond-u. 49), a Nemzeti Park vendéglőben (I. Vadorzó-u. 1), Chevra Kadisa üdülőházában (I. Zugligeti út 19) Budai Vigadóban (II. Corvin tér), Nőegylet székházában (II. Keleti K.-u. 22), a Budagyöngye vendéglőben (II. Budakeszi-út 11), a Karvaly villában (II. Alsó Törökvesz-u. 3) állít fel pótimaházakat. A svábhegyi hívők részére a Szegő-féle villában tartatnak istentiszteletek a főünepek alatt.

Az Öntőház-u. főtemplom, a Zsigmond-u. templom, a Budai Vigadóban, a Budai Nőegylet épületében, Budagyöngyén, Nemzeti Parkban berendezett pótimaházak jegyeit II. Fő-utca 12. I. 8. a Szent Imre városi templom jegyeit XI. Gyáli-út 6., a Karvaly villában berendezett pótimaház jegyeit Berger Gyula fűszerüzlete II. Bimbó-út 45. a svábhegyi pótimaház jegyeit Neumann vendéglős (Szegő villa) boesátja a hivatalos órák alatt áruba.

Budapest, a postabélyeg kelte.

A budai izr. hitközség szertartási szakosztálya

A Zsidó Élet

minden magyar zsidó lapja
Fizessen elő!

sok mondani valónk volna, — a zár-
számadás és mérleg vizsgálatának
ismertetését. Célunk az volt, hogy
lényegesnek tartott, de homályos
érthetetlen és kirívó esetekre felvi-
lágosítást kapjunk. Ez elmaradván,
azt látjuk, hogy a jelenlegi rend-
szer az előljáróságok, a képviselő-

testületi tagoknak, a szállítóknak s
az egyéb érdekelteknek változatlan-
ul megfelel. De nem felel meg azo-
knak a nagy tömegeknek, kik a
hitközségi vezetőkben nem a hitélet
központi vezetőségét, hanem az el-
sősorban, hasznot hajtó üzemesített
vállalkozások vezetőit látják.

Ignotus megállapításai

Írta: PETERDI ANDOR

Ignotus, a magyar publicistika
kitünő egyénisége a *Magyar Hírlap*
aug. 15-iki számában *Ahasverus* cí-
men vezércikket írt Palesztináról,
annak felosztásáról s a közeljövő-
ben törvényesített és a népszöve-
ség által bizonyára szankcionált
zsidó országról. Ignotus mélyen
szántó fejtegetései fájdalmas igaz-
ságokat tárnak elénk s egyáltalán
nincs okunk optimizmussal kísér-
nünk Ahasverus országának vajjúdó
megszületését. Ignotus oda konkludál:
ha meg is lesz a zsidók kis or-
szága, az csakhamar megtelik az-
al a két millió bevándorlóval,
amellyel azután úgy megtelik, hogy
azontúl nem igen jut hely e sokkal
szám felettib hontalanoknak.

Mi lesz ezekkel? Ennek dacára —
úgy mondja: „Cionra ma csak-
ugyan szükség van s az egyik Ahas-
verustól megkergetett másik Ahas-
verusnak csakugyan kell szállás,
hol fejét lehajthassa. Mint a régi
Ausztriára, úgy ma Cionra mond-
hatni, hogy ha meg nem volna, ki
kellene találni. Dehát csakugyan
meg van-e?

És Ignotus meg is felel mindjárt
saját kérdésére: *Nincs.*

Ha tehát meg is lesz az a „kis
ország a mellényzebben” ezzel még
korántsem lesz hazájuk a megkín-
zott, meghajszolt és az antiszemita
atmoszférákban fuldokló szegény
zsidó millióknak.

Ez valahogy a gerince Ignotus
fájdalmas megállapításainak. És
bizony ez is az igazság. De nem
kellene így lennie, egyáltalán nem
— mondja Ignotus, ha a gazdag
zsidók is úgy akarnák. S itt a gör-
ögök sorsával példálódzik s ezt
mondja: „a gazdag görögöknek a
világon való elterjedtségét csak
nem lehet a zsidókéhoz mérni, mégis
a gazdag görögök *hűsége és aka-
rata* élesztette föl száz év előtt ha-
lottaiból Görögországot s tartja meg
azóta is ezer nehézség s torlódo vil-
lághatalmi nyomások közt az ősi
Athén körül. A gazdag zsidóknak
ennél kisebb gondja is nagyobb: ő

csak magával törődik, a fajtájával
nem — alamiznára néha és néhol
még telik a kedvéből, ahogy Pa-
lesztina tagadhatatlan a Rotschil-
dok s az amerikai pénzesebb zsidók
bőkezűségéből épült fel: — de hogy
hatalmát, amit a pénze ad, a fajtá-
jáért komolyan latbavetve, tán egy
kicsit kockára is vesse: olyan bol-
ond, olyan rajongó, olyan érzelő
már nincs.

„Mert csakugyan — mondja egy
másik helyen — *nincs még egy nép
a világon, melynek a feljutottja is
olyan árulója volna az alulmarad-
ottjainak, mint a zsidó!*”

Ennek a mélyen tragikus meg-
állapításnak kell, hogy vehemens
visszhangja legyen a felekezeti saj-
tóban Ez így van, sajnos betűsze-
rint így s ezért íródnak eme sorok
is, hogy ezt a tragikus igazságot
még jobban a fülükbe kiáltjuk a
tehetőseknek, a gazdagoknak, hogy
irgalmatlan árulói alulmaradt test-
véreiknek, mert hagyják őket pusztu-
lni és pusztítani. Ők nem hallják
az alulmaradtok jajkiáltásait,
nem engedik őket közel magukhoz,
mintha csak bélpoklosok volnának.
Nincs irgalom a számukra. Keres-
kedők, iparosok, tisztviselők, tudó-
sok, írók, költők, ha zsidók, úgy
nincs számukra kegyelem, mert a
zsidó kapitalizmus csak úgy zárko-
zik el előlük, mint a keresztény, s
el kell pusztulniok ott, ahol ilyen-
fajta a politikai irányvonal.

És ezért van zsidó kérdés és
ezért nem fog soha nyugvóponttra
jutni, mert nincs, ami megtörje ezt
a gonosz gyűlölethullámot. Az anti-
szemiták legigazabb segítőitársai a
gazdag zsidók, akik szívesen enged-
ve a nyomásnak, szélnek eresztik a
zsidó alkalmazottaikat s mélyítik a
nyomort s a kétségbeesést. A zsidó eg-
zisztenciák ezrei pusztulnak így s
destruálják a társadalmi rendet, a fe-
lekezeti együvértartozást s ezáltal

csak még jobban termékenyítik a
szélsőségeket. Mert higyjék el, hogy
a *zsidók nyomora is* nagy veszélye-
ket teremthet; senki se hajlandó
csak úgy imádságra kulcsolt kéz-
zel éhenhalni az utcakövezeten. A
gyomor, ha lázadozik, nagyon fur-
csa gondolatokat vált ki az agyból,
legyen az akár zsidó, akár kereszt-
tény. Ez az igazság! Jól mondja
Ignotus: a pusztuló Görögországot
a világ minden gazdag görögjei ál-
lították talpra és tették újra erőssé.
A zsidóknak is csak akkor lesz ha-
zájuk, ha a világ minden gazdag
zsidói is úgy akarják, hogy legyen
végre hazájuk a zsidóknak, csak
ők tudják megoldani a palesztinai
kérdést úgy, hogy Ahasverus végre
megpihenessen. Mert bizony úgy
van, — s itt megint Ignotust idézem
— ez a gazdagság van olyan hata-
lom — mint a Mussolini zsenije,
vagy Hitler szervező talentuma.

Jó alkalom ez, hogy arról is ejt-
sünk néhány szót, hogy az Irás né-
pe mennyire eltávolodott a kulturá-
jától is s egyáltalán minden kultu-
rától, ott tartunk, ahol évezredekkel
ezelőtt, amikor az *aranyborjut*
imádtá.

Most is belesett az arany imá-
datába, ezért tagadja meg hitét,
beesületét, testvéreit s ezért züllik
egyre lejjebb arról az előkelő szelle-
mi színvonalaról, amelyen még nem
is olyan régen tündökölt.

Romlásnak indult az Irás népe.
Árulója szegény alulmaradt testvé-
reinek és sirásója önnön létének e
földön, ha idejében nem ébred köte-
lessége tudatára.

Nem kérünk mi előnyöket a
zsidó szellemi és fizikai dolgozók
számára, mert ha ezt tennék, az
úgynevezett „fajvédők” hibáiba es-
nének. Nagyon távol áll tőlünk az
ilyesmi. Mi csak egyenlő elbánást
követelünk a zsidó munkaadók és
vállalatok részéről, zsidó ne bün-
tesse a dolgozót, mert ő is zsidó,
mert a mai körülmények között alul-
maradt, mellőzött. Csak ezt kíván-
juk aláhúzottan a zsidótól. Arról
még sohasem hallottunk, hogy az
egyik néger, a másikat néger volta
miatt büntetné, nem, ilyenről nem
tudnak a világon. Ám annál gyako-
ribb ez a zsidóknál.

Zsidó könyv és lapkiadók csak
úgy „gleichsaltolják” a zsidó író-
kat, mint a nyilas és horogkeresz-
tes sajtó vállalatok, de még irgal-
matlanabban... és ugyanez áll az
ipar és kereskedelem területein. Ha
ez így folytatódik, bizony mondom,
hogy nemsokára az árulók is az
alulmaradtok soraiban lesznek!...

ISKOLAHEGEDÜK és HANGVERSENYESHEGEDÜK
hurok — vonók a legelsőbb árban
CIGL REZSŐ hegedűkészítőnél, VIII. Nép-
színház-u. 25. (Fecské-u. sarok)

Megszűnik két régi budai temető

A főváros elrendelte a Mátýáshegy-i és virányosi temetők kiürítését. — A százötvenes budai chevra első tagkönyve. Séta a haldokló temetőkben

A budai chevra néhány héttel ezelőtt felhívást tett közzé, melyben arra kéri azokat a zsidó testvéreket, akiknek hozzátartozójuk nyugszik a Mátýáshegy-i, másnéven Hármashatárhegy-i, vagy a virányosi temetőben, hogy gondoskodjanak azok földi maradványainak más temetőbe való átszállításáról, mert Budának ezt a két régi temetőjét egy év múlva kiürítik.

Ez a felhívás tulajdonképpen megismétlése annak a felhívásnak, mely 1911-ben jelent meg a budai hitközség értesítőjében. A főváros ugyanis már ekkor elrendelte a Mátýáshegy-i sirkert kiürítését, akkor azonban és azóta is az elmúlt évtizedek során, sikerült a budai zsidóságnak a kiürítés időpontját újra és újra kitolatni. Most azonban véglegessé vált a tény: Budának ez a két régi temetője megszűnik, hogy helyükön parkok, villasorok, kórházak létesüljenek: a halál átadja helyét az örökké terjeszkedő életnek.

Mielőtt elindulunk, hogy búcsúlátogatást tegyünk a két haldokló temetőben, felkeressük a budai chevra székházában *Deutsch Simont*, a chevra nagytudású titkárát, aki most állítja össze a budai chevra évszázados multjára vonatkozó adatokat a chevra és a főváros irattárában elfekvő iratokból. Tőle tudjuk meg, hogy a *budai chevra 1832-ben alakult meg*, azonban kellett lennie valami testvériségi egyesületnek, mely szerepét előzőleg betöltötte, mert abban a hatalmas foliánsban, melyet *Deutsch titkár* kutatásai során felfedezett, a *budai Chevra első tagkönyvében* olyan feljegyzések is vannak, melyek szerint *egyes tagok már 1814 óta tagjai a chevranak*, mely pedig csak 1832-ben kezdte meg működését.

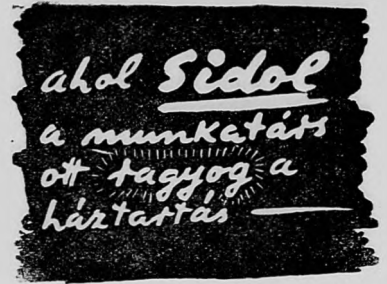
Még egy igen értékes könyvnek jutottak nyomára a chevra irattáráinak rendezésénél: egy *mazkir-könyvnek*. A gyönyörű, kaligrafikus kézírással írt héber és német nyelvű könyv *Jochanan Hakohen* nevével kezdődik, ki 1820 év *Thamuz 1-ét megelőző napon halt meg*. A könyv egyébként imákat, héber idézeteket és zsolnárokat tartalmaz.

Nagyon sok érdekes okmány került még elő a chevra és a főváros irattárából, de ezek megtekintésére

most nincs időnk, mert máris rohan velünk az autó a *virányosi temető* felé. Ez a temető a Hűvösvölgybe és Zugligetbe vezető villamosvonal közelében fekszik. Fenyőerdő veszi körül, közvetlen közelében már vilálgatnak. Ha jövő évben kiürítik, helyét új villanegyed foglalja el és itt épül fel valószínűleg az OTBA új kórháza is. *1887-ben nyitották meg a budai zsidóságnak ezt a második legrégebbi temetőjét és Fantó Lajosnak hívták az első halottat, akit befogadott. 1914 óta már nem használják.* Sok régi, törzsökös budai zsidó család szépen ápolt sírja mellett visz el utunk. A sirkövek felirata részben héber, részben német, de találni már nagyon sok magyar feliratot is. A *Frommer* család tagjainak, *Finály* Jakabnak és feleségének, *dr. Fodor Ignác*nak. *Alpár Sándornak, Alföldi Lipótnak*, az *Austerlitz* család tagjainak neveit olvassuk le egyes sirkövekről. A sírokat már nem a chevra ápolja, hanem a temető öre és kertésze a halottak hozzátartozóinak megbízásából.

Rohanunk tovább. Most a *Hármashatárhegy* felé visz utunk. A meredek hegynek kapaszkodó út jobboldalán, valamivel a pálvölgyi barlang bejárata előtt alacsony kőfal jelzi a temetőt, mely hegyoldalban terül el. Amikor 1832-ben a budai tolerált zsidóság temetőt kért a várostól, nehézségekbe ütközött, hogy a krisznavárosi keresztény temető környékén jelöljenek ki számára temetkező helyet. Helyette a *Mátýáshegy oldalát adta oda a magisztrátus temető céljaira*. Ez akkor — szájhagyomány szerint — *pestistemető volt*. Azt, hogy a mai hármashatárhegyi temető helyén volt-e a pestistemető, vagy csak a közelében, ma már nem lehet megállapítani.

Mintegy 7—800 halott nyugszik Buda legrégebbi zsidótemetőjében. Egyforma, rózsaszínben játszó terméskőből készült sirkövek sora csoportosul az ütött-kopott falu *Bész*

Hachájim körül. Csupa egyszerű kő, látszik, hogy szegény, egyszerű emberek síri álmát őrzik. Itt már nincs virágdísz, csak az, amit a természet kegyes keze ültetett a földdel már-már egyenlővé vált sírhantok fölé. A sirkövek felirata héber és itt-ott német, magyar feliratot itt még nem igen lehet látni. Az egyik elmosódott feliratról nagynehezen kibetűzzük, hogy özvegy anya siratja a halottban gyermekét, aki 1847-ben halt meg hároméves korában.

Nagy, balsamos, simogató esendűli meg a temetőt, melynek sirköveiről most esúznak lassan le a nap utolsó sugarai. Milyen kár, hogy ezt a vigasztaló esendűt, a halálnak ezt a fenséges nyugalalmát nemsokára meg fogja zavarni a csákányok csattogása, taligák esikorgása. Azután innen is eltűnnek majd a sírok, helyüket díszpark foglalja el játszó gyerekekkel, meghittent sétáló párokkal, a nap meleg sugaraiban sütkérező öregekkel. A vége élet jogaiba lép, a pilanatra megzavart végtelen enyészet pedig tovább alusza örök álmát új pihenőhelyén.

Halász Sándor

— **Szentföldi eszrogok.** Jeruzsálemből értesülünk, hogy ez idén is hoz R. Jachiel Katan Klein szentföldi eszrogokat, lulovakat és mirtusokat Budapestre a sátoros ünnepekre. A szentföldi ünnepi gyümölcs használatával a palesztinai termelőket segítjük. Az eszrogok a jeruzsálemi orth. rabbinátus igazolásával vannak ellátva. Érdeklődni lehet a Mult és Jövő szerkesztőségében és kiadóhivatalában, Budapest, V., Vadász-utca 11. (Telefon: 11-99-55.)

Szép asszony! Szébb lesz

a lakása, ha függönyét nálam vásárolja!

Löwy Arthur, csak VII., Király-utca 15.

Storfüggöny csipkeszövetből rojtjal 150/250 — — — **6.80**

Storfüggöny csipkeszövetből himzett, fodros 150/250 — **8.50**

TÁSlich

Rős-hasonó szentséges ünnepén egy igen népszerű és általánosan elterjedt vallásos szokás dívik a zsidóság körében. Az ünnep első napján ugyanis, a mincha ima elvégzése után kimegyünk olyan folyóvíz vagy tó partjához, melyben halak élnek és elmondjuk háromszor Micha próféta hetedik fejezetének utolsó három versét, utána pedig különböző zsoltókat és olyan tartalmu imákat, melyekben bünbocsánatért könyörgünk Istenhez. Azután kiforgatjuk zsebeinket és kirázzuk a vízbe annak jelképezésére, hogy ezentúl el akarunk magunktól távolítani minden bűnt. És e jószándékunkat jelképező cselekedet alapján méltán kérjük Istent a próféta szavaival, hogy „irgalmazzon nekünk újból, tüntesse el bűneinket és vesse (héberül táslich) a tenger mélységébe összes vétkeinket”, azaz merítse azokat a feledés homályába. Innen nyerte ez a szokás a „Táslich” elnevezést is. A szokás keletkezésének helyére és korára nézve nincsenek megbízható adataink. A Talmud és a régebbi decizorok még nem tudnak semmit e szokásról. Csak a 14. század második és a 15. sz. első felében élt két tudós tesz róla először említést és pedig a magyar származású R. Eisek Tirnauer a „Minhagim” című rituáléjában és ennek iskola- és kortársa, R. Jákob Möln, aki „Maharil” című művében a következő midrás legendájában magyarázza a szokás eredetét. Mikor ugyanis Ábrahám útnak indult fiával együtt, hogy Isten megkísértő parancsára egyetlen gyermekét feláldozza a Mória hegyén akkor a Sátán mindenféle körmönfont érveléssel azon igyekezett, hogy eltérítse őt eltökélt szándékától. Midőn azonban látta, hogy Ábrahám rá sem hederít megejtő szavaira, akkor *nyakig érő vizet* láttatott vele a hegyhez vezető úton, hogy ezzel visszariassa az út folytatásától és ily módon akadályozza meg őt az *akéda* végrehajtásában. De Ábrahám Istenszeretete minden akadályon diadalmaskodott. Vízhez megyünk tehát mi is a mai szent napon, hogy ily módon képzeljük elé idézzük ősatyáink önfeláldozó istenszeretétét és példájukon felbuzdulva mi is győzedelmeskedjünk a Sátán emelte akadályokon: szakítsuk a bűnös multtal és térjünk meg Istenhez, ki ősatyáink érdemei révén megkgyelmez nekünk és atyai gondviselésébe fogad bennünket.

Némelyek visszavezetik e szokás eredetét Nechemiának, a babyloni fogságból hazájába visszatért zsidóság lelkes és önfeláldozó vezérének a korába.

A Szentírásnak ugyanis Nechemiáról elnevezett könyvében (8. f.) azt olvassuk, hogy a hetedik hó elsején, vagyis Rős-hasonó első napján, egybegyűlt az egész nép a nyílt térre, mely a *vízkapu* előtt volt és Ezra, az írástudó, virradattól délig felolvasott előtte a Tórából, a leviták meg értelmezték a felolvasott

szöveget. Midőn pedig hallotta a nép az isteni ígéket, melyeket ő nem is olyan régen még megtagadott és lábbal tiport, akkor bűnbánóan sírásra fakadt és őszinte szívvel tért meg Istenhez. E szerint tehát a Táslich szokásának gyakorlásával híven követni akarjuk őseink őszinte megtérésének a példáját, amidőn még külső formájában is utánozzák azt és *víz* mellett kérünk mi is bocsánatot őszintén megbánt bűneinkért. És miként Nechemia buzdítására (5. f. 13.) esküvel fogadta a nép: *Gám chocni noári*, „a keblem fölött őrzött tarsolyomat” is kiürítjem, azaz elengedi szegénysorsú testvéreinek a nyomasztó adósságot, azonképen mi is zsebünk kirázásával mintegy szimbolikusan arra kérjük Istent, hogy engedje el ő is nekünk a bűneinkért járó súlyos tartozásunkat.

De az ellen az értelmetlen és semmivel sem magyarázható szokás ellen, mely szerint a köznép kenyeret dobál *Táslich* alkalmával a halaknak élesen kikelnek a decizorok (Maharil; H. R. hássono és M. Avrohom; V. Chájjim 583 §. 5.) Véleményünk szerint ez a szokás a következő tévedés alapján terjedhetett el. A régi időkben ugyanis szegény zsidó emberek kabátjuk zsebeit használták kenyeres tarisznyául, melyben természetesen elég bőven halmozódott fel a kenyérmorzsa. Mikor aztán ezek Táslich alkalmával a zsebüket kiforgatták, a morzsák belőle a vízbe hullottak és a part közelében úszkáló halacskák szétkapkodták azokat. A köznép pedig, mely nem ismerte a zsebkiforgatás szimbolikus jelentését, a látottakból azt következtette, hogy nekünk ilyenkor kenyeret kell dobni a halaknak.

Egyes decizorok szerint a Táslich-ot akkor is az ünnep első napján végezzük, ha az szombatra esik (Maharil i. h. és Sövsuz Jákóv III. r. 42. responsum), mások szerint viszont ilyenkor a második nap délutánjára kell azt halasztani (Kiecur Söloh és B. József; V. Chájjim 583 §. 7.) Galiciában egyes szentéletű nagy rabbik a Táslich-ot nem R. hássonokor végzik, hanem Tisri 8-ikán, vagyis azon a bűnbánó napon, melynek hajnali istentiszteletén (szőlíchosz) a *söloh eszré middósz-t*

mondjuk, ha pedig ez a nap szombatra esik, akkor a megelőző csütörtökön, azaz Tisri 6-ikán végzik.

Azért megyünk olyan vízhez, melyben halak élnek, mert az emberi sors hasonló a haléhoz (Kóhelesz 9. fej. 12. v), amely minden pillanatban a hálóvetés veszélyének áldozatává lehet. De miként a halnak nincsenek szempillái és szeme örökké nyitva van, azonképen minket is csak Isten védelmez és őv minden veszedelemtől és csapástól. Ő nem szunnyad és nem alszik, hanem nyitott szemmel örökdiák sor-sunk felett.

Achineeman

Zsoltár a vízről és a könnyről

1.

Megáradtak folyóink, csupa vad hullám feszíti, mint az indulat a szük lelket. Ropognak már a gátak, sziszegő kigyók indulnak világnak. A part tűnik s ahol a víz kicsap, a földünk csupa szenny, csupa iszap.

Uram, papírból vannak a falak, a palotáink sorra omlanak. Özönvíz pusztít s nincs semerre [bárka hajózni új és boldogabb világba. Pusztul az ember pusztul a hideg világon minden, amit épített.

Uram, vizeid tereld újra bé erős partoknak fogai közé. Folyónak medret adj, hogy [beleferjen, fiadnak békét, hogy dalolca éljen és szántson-ressen s mindig legyen e termékeny földön bora, kenyere!

2.

Már negyven éve élek itt e füstben, egy könnyesepp vagyok szempillá-[don, Isten.

Egy rebbenés csak és már iramodva gurul a könnyesepp s elvegyül a [porba. Bródy László

Frau Dr. Leo Deutschländer, Wien,

VII. Halbgasse 22, államilag vizsgázott pedagógus: összel, konzervatív szellemben vezetett, modernül berendezett

Leányinternátus

nyit, bennlakók és bécsi iskolákat látogató künnlakók részére. Kifűző tanerők, a zsidó szakok, modern nyelvek, művészettörténet, torna, sport, kereskedelmi, háztartás elsajátítására. — Családiás bánásmód. Mérsékelt árak. Prospektus.

Referencia: Rabbinat der Schiffschul, Wien, II., Gr. Schiffgasse 8.

Lássuk nyilas Uraimék, mire megyünk ketten?

— Beszélgetés —

Személyek: 1. A természetes részvénytársasági igazgató — 2. A fakó-képű, állástalan tanár

— Azt hiszem, kedves tanár úr, roshasónóig már nem lesz alkalmam Önnel találkozni és beszélgetni, ezért hát már most kívánok Önnek *sónó tauvót*. Adja Isten, hogy az újév békeségeit hozzon az egész világnak és hogy békeség legyen Izraelben is. Látja most jönnek a magunkbaszállás napjai, boldog volnék, ha ezeknek hangulatában ki tudnám magát is bekíteni a hitközséggel!

— Engem kibékíteni a hitközséggel?! Erre aztán igazán semmi szükség sines, mert én sohasem haragudtam a hitközségre! Sőt, nem tudom, van-e a hitközségnek nálam ragaszzkodóbb tagja és jobb barátja! Én csak azokra haragszom, akik a hitközséggel nem önmagáért törődnek, hanem egyéni hiúságból, anyagi vagy hatalmi érdekből és akik inkább ártnak, mint használnak a zsidóságnak! És azt sem hiszem, hogy a hitközségnek magának csak a legesekélyebb oka is volna rám haragudni. Ezt csak azok állíthatják, akik a maguk hiúságára és okatlan önteltségre épített „magyságát” összetévesztik a hitközséggel és a maguk egyéni érdekeit a hitközség és a zsidóság érdekeivel. Ezek valóban és okkal haragudhatnak rám, mert kártevésüket, amelyet a zsidó hitközségnek és az egész zsidóságnak okoznak, csak ostromni tudom. És hiába hivatkozik direktor úr a *magunkbaszállás* napjaira is, mint ahogy hiába próbálta az Egyenlőség hírhedt *Patai*-elleni támadása *Patai*t is arra biztatni, hogy szálljon magába és keressen új utat a magyar zsidóság hivatalos vezetői felé. Itt a magábaszállás elsősorban a hitközség mai vezetőségére nézve volna aktuális, de ami az új utat illeti, azt igen, azt már keressük, azt már három-négy év óta keressük, de nem a magyar zsidóság mai hivatalos vezetői, hanem — az eljövendő új vezetők felé.

— Maga, tanár úr, mindig megszire veti a súlykot. Hát miért ne lehetne megérteniök egymást? Egy kicsit enged az egyik is, egy

kicsit a másik is, aztán szent a béke.

— Ez lehetetlen! Mert a kölesönös megértéshez két megértő fél kell. A másik fél pedig képtelen erre. A kölesönös megértést gondolateserek, vitakozás, a pro- és kontra-érvek szembeállítására kell, hogy megelőzze. A másik fél azonban nem tűr vitát, az csak paranesol. Lövi is az egyik bakot a másik után és aratja is egyik sikerét a másik után a nyilasok irodalmi vásárterén.

— Már megint kemény dolgokat mond!

— Nem ok nélkül! Ime az új (sajnos:) öt éves ciklus első évének végén két olyan eset kapcsolódik a Síp-utcai vezerség diesteljes szerepléséhez, hogy igazán nem mondhatunk mást, mint hogy pironkodnia kell miatta az egész zsidóságnak.

— Mi történt már megint?

— Hát itt van először az a förtelmes, kultúrálatlan írójára és megrendelőjére egyaránt megszegyenítő támadás a *Legyezőben Patai* ellen. Hát nem az egész magyar zsidóságnak ártottak, nem az egész felekezetre hoztak szégyent, amikor alkalmat adtak ellenségeinknek, hogy ilyeneket mondhassanak? Ime, ez az ő anynyiszor elhencegett magas kultúráltságunk, európaiságunk és folyton fitogtatott kultúrfelényük! Egy közülük való elismerten kiváló író és költő objektíven és abszolúte távol minden személyes céltól, kritikát mert a magyar zsidóság mai kormányzatáról mondani és annak esődjét hírdetni!

erre odaállanak ez elé a költő elé, kezüket a nadrágzsebükbe mélyesztve pénzüket megcsörgetik és eféleképen mernek válaszolni: „Hallja-e az úr, a mi garasaink is kellett az amhoz, hogy a könyvei megjelenjenek!” Hát most tessék disztíngválni, mondják majd nyilasék, *Macenások ezek a vezérek, vagy Shylockok?* Mert Shylock ám az is, aki nem a test eleven húsát akarja megcsönkítani a kölesönére, hanem az eleven, hitvalló meggyőződés szellemét akarja megcsönkítani, letörni, csak azért, mert a leendő dicsőségbe az ő pengőivel ő is bekapolta magát”. Így fognak majd beszélni nyilasék és mi szegény pár száz pengő *havi jövedelemből tengődő intelligenzler senkik*, kénytelenek vagyunk túrni és zsebvágni azt a megszegyenülést, amit dicső vezéreink magas kultúráltsága és lókupegőre szerez nekünk.

— Hát igaz van abban, hogy ez éppen nem volt izléses, de azért maga mégis túlszigorúan ítél. Elvégre mindenkinek fáj, ha azt mondják neki, hogy nem jól csinálja a dolgát.

— *Pardon, itt nem arról van szó, hogy X., vagy Y. jól csinálja-e a dolgát vagy nem és jó, vagy rossz kritikát kap-e, hanem itt a magyar zsidóság sorsáról van szó. És ez nekünk még az ő hatalmi pozíciójuk sérthetlenségénél is és mindennél fontosabb. Ezért kell nekünk nyíltan megmondanunk mindent és kötelességük nekik állani a kritikát.*

— És... az a másik ügy?

— Hát az egy nagyon-nagyon fájdalmas és szegyenletes dolog még akkor is, ha nem úgy igaz, ahogy az egyik hetilap megírta.

— Miről van szó?

— A boldogult *Balthazár*-püspök peresített 5000 pengős váltójáról. Nézze, megvallom őszintén,

Binét és Barna

V., Deák Ferenc-u. 18, különleges nőidivatelmék áruháza

tisztelettel meghívja az őszi divatot
irányító hazai és külföldi ujdonságainak bemutatására

Mintákat vidékre szívesen küldünk!

erről az ügyről egy nagy cikket kapott teljes névaláírással a *Zsidó Élet*, még az utolsó száma megjelenése előtt, úgyhogy már akkor közölhették volna. De először is, mi nem akartuk és most sem akarjuk elhinni azt, amit a Balthazár örökösök, mint alperesek, előkészítő iratukban állítanak, hogy a váltó a magyar zsidóság egyik vezető egyéniségétől került volna közvetve vagy közvetlenül a Nemzeti Takarékpénztár és Bank rt.-hoz peresítés végett. Ezt nem hittük és nem hisszük, amíg be nem bizonyosodik. Kétségbe kellene esnünk, ha igaz lenne, hogy a magyar zsidóság egyik vezető férfia ilyen bűnös oktalanságra volna képes. De mégegyszer mondom, hogy ezt nem hittük és nem hisszük. Ezért nem is közöltük eddig. Azután éppen Ros-hasónó előtt vagyunk; ezért sem akartunk vele már most a nyilvánosság előtt foglalkozni. De mert másfelől kipattant a dolog és mert félo, hogy a zsidóság elleneségei alaposan megpróbálják majd ezzel is a hangulatot ellenünk fűteni, kötelességünk immár az intellektuális zsidóságnak álláspontját e kérdésben nyilvánosságra hozni. Mégegyszer hangsúlyozzuk: Nem hisszük, hogy egy zsidó vezetőférfiúnak ebben a pereskedésben közvetve, vagy közvetlenül, akár iniciative, akár más aktív módon része volna. Balthazár Dezső püspök egyéniségét, annyi alázatos szeretettel, oly mélységes hódolattal és határtalan hálával zárta lelkébe a magyar zsidóság, úgy érezte lényében a bibliai igazságosság szellemi nagyságát és úgy tudta és tudja, mit köszönhetett a magyar zsidóság a megpróbáltatás legnehezebb napjaiban is Balthazár Dezsőnek, amikor az emberi szolidaritás szavát követni nem volt könnyű és bátorság híján való dolog, — hogy bűnnek és a zsidóság lemoshatatlan szegényének kell tekinteniünk, ha ebben az afférben mégis volna olyasvalakinek is szerepe, aki a zsidóságban is szerepet visz. De bár ezt nem akarjuk és nem tudjuk elhinni, be kell ismernünk, hogy itt egy nagyon kellemetlen és szegényletes felületesség mégis történt. Feltesszük az említett pénztézettről, hogy ott tudták, ki Balthazár Dezső, azt is nyugodtan feltehetjük, hogy azt is tudták — lévén kö-

zöttük legalább egy-két zsidó, sőt Stern-szavazó is —, hogy talán egy perlésre előkészített Balthazár-váltó érdekelné fogja a hitközség vezetőségét. Mulasztás történt tehát már ott, hogy a bank, mely a Kereskedelmi Bankkal a legszorosabb kapcsolatban van, közös igazgatósági tagjaik is vannak, meg nem kérdezte a hitközség vezetőitől, mit szólnak ehhez a váltóügyhöz? Mert kizártnak tartom, hogy ha megkérdezik tőlük, a perlést meg nem akadályozta volna.

— Hát ha a bank követett el mulasztást, miért haragszik akkor a hitközségre?

— Mert azért őket is terheli mulasztás ebben az ügyben. Lehetetlennek tartom, hogy ők legalább azóta ne tudnának a dologról, amióta mi. Hiszen tanunk is be-

idéztek már az egyik vezetőt. Mi 3 hete tudunk róla. Nagy mulasztást követett el az egész zsidósággal szemben a vezetőség, hogy ezt a pert nem sietett már is befejezni. Talán a budai választások után már ennyi sem maradt az előnői rendelkezési alapból? Reméljük azonban, tárgyalásig nem engedik jutni a dolgot. Hát látja, kedves direktorom, az a rasekól, akinek a kormányzata alatt csak az egyik évet két ilyen nyilasoknak való ziceerrel fejezik be és ennyi okot adnak a zsidóságnak pironkodásra, már csak azzal telteti jóvá hibáit, ha sietve átadja helyét egy megfontoltabb, körültekintőbb, mindenekfölött megértőbb és a modern zsidó kultúra szellemétől jobban áthatott utódnak.

SPECTATOR

A foglalkozásokban való arányos eloszlás problémája a zsidóságban

Irta: Dr. RÓZSA IGNÁC

V.

Ha a születések és halálozások, az esketési számok s a szaporodás arányszámát vizsgáljuk, szintén aránytalanságot tapasztalunk. De sehol sem olyan kedvező arányszámot, mint éppen a halálozásnál, ahol a zsidók szerepelnek a legkisebb numerussal, 15,2 százalékkal, holott a gör. keleti 28,4 százalék, a gör. kath. 26,3 a rom. kath. és református 24,6 százalékkal szerepelnek.

Elismerjük, hogy fájdalmas érzésünk lehet gyűlöletünknek, ha ezt a hallatlan zsidó vitalitást tapasztaljuk. Azonban míg a gyűlöletnek is el kell ismernie azt, hogy ez a statisztikai eredmény nem bűne, hanem erénye a zsidóságnak. Hiszen a vitalitásnak épp úgy, mint a jobb pozíciókban való elhelyezkedés aránytalanságának, a zsidók nagyobb műveltsége és az 2000 éves küzködésben megedződött tehetsége az oka.

Az igazi szociológusnak ezzel szemben mi a kötelessége? Nem más, mint rámutatni azokra az okokra, amelyek a zsidó versenyké-

peségét előidézik, azután ezeket az okokat nem kiirtani, hanem általánossá kell tenni.

Ha azt látjuk, hogy a műveltebb zsidó okszerű gazdálkodással egy holdon többet termel, kevesebb termelési költséggel olcsóbb iparcikket gyárt, hogy a szállítás és közlekedés munkáját jól elvégzi, hogy jól gyógyít, jól véd, igazságosan bíráskodik, okosan tanít, érdekesen ír, elfogulatlan tudományt terjeszt, minek azon keseregniök? Hát hazafiság ez a keseregés?

Viszont, ha azt látnák, hogy az orvostudomány hazánkban azért van elhanyagolva, mert az orvosok 52 százaléka zsidó és ezek rosszul végzik orvosi kötelességüket; ha azt látnák, hogy a jogszolgáltatás azért rossz, mert az ügyvédek 46 százaléka zsidó; ha azt látnák, hogy hazánk ipara azért maradt el, mert az önálló iparosok 15 százaléka és a kereskedelmünk azért nem fejlődik mert a kereskedők 52 százaléka zsidó; akkor kellene a hazafinak a foglalkozásokban való arányos el-

NEUVIRTH TESTVÉREK órák- és ékszerészek
Budapest V., Király-u. 28. Telefon: 125-084
Alkalmi és nászajándékok, brilliáns ékszerek,
ezüst gyertyatartók, serlegék, menorák, tóra-garnitúrák
nagy választékban! Alkalmi vételek. Saját műhely! Szombat- és ünnepnap zárva!

osztást szorgalmazni és a zsidók elől az idevezető utakat elzárni.

Kétségtelen, hogy van az életmód, műveltség, gazdasági helyzet és egészség között összefüggés. Ennek az összefüggésnek a felismerésére kell nevelni minden állampolgárt vallási különbség nélkül és nem szabad ez elől az igazság elől elzárni a nyomorgó osztályokat sem. *Az improduktív gyűlölettel lehet ugyan csökkenteni a zsidó születés és nagyobbítani a halálozási arányát, de attól még nem javul sem a születési, sem a halálozási % a gyűlölők táborában,*

„Ha a keresztény gyermekeknek a tudományos pályákon való térfoglalását nagyobb mérvben akarják biztosítani, akkor támogatni kell a szegény zsellér tehetséges gyermekét is, hogy tanulhasson, mint ahogy ezt a zsidók megteszik az árva gyerekekkel és a keresztény tanítóknak is ki kellene keresni azokat a tanulókat, akik továbbképzésre alkalmasak. De a keresztény tanár — mondja *Agoston Péter*, az antisemita statisztika fentebb felállítója, — *tenitányai* boldogulásáról nem, legfeljebb lelki üdvösségükkel törődik.”

Hozzá lehetne fűzni ezen első látás számba menő igazsághoz azt is, hogy legtöbbször az állam is inkább törődik polgárai lelkiüdvösségével, vagy világfelfogásával, mint azoknak földi boldogulásával. *Az igazi szociológus, akit a hazaszeretet érzése fűt, ne olyan statisztikát csináljon, hogy megérthetővé tegye az antiszemitizmus irigységét és az összefüggések nemismerőinek fegyvert adjon a kezébe, hanem olyképen állítsa össze a számoszlopokat, hogy abból a nem zsidóknak tanulásra és okulásra adjon alkalmat, és egyuttal megmutassa a zsidóknak is, hogy az elért nagyobb anyagi és értelmi erőt miként gyümölcösöztessek a köz javára.*

A háború utáni statisztikusok nem szünek meg a rubrikákat fel

állítani a különböző felekezeteknek az államban végzett funkciójáról. Mintha bizony a cipőnek nem volna mindegy, vagy a vízvezetéknek, hogy gör. keleti, mohamedán vagy zsidó csinálta-e. Mintha nem volna mindegy az igazságnak, hogy milyen vallású ügyvéd küzd érte. Mintha nem volna mindegy a betegnek, hogy milyen felekezetű orvos gyógyította meg. Mintha a buza siker tartalma kevesbedne, mert az zsidó birtokon és nem egyházi vagy főúri birtokon termett.

Sajnos, e statisztikusok számára ma gazdaságos foglalkozás az ilyen megkülönböztetés tevése polgár és polgár között. Ezek a beolvadást nem akarják, másrésről szemrehányást tesznek a zsidóknak különállásuk miatt.

Csak egy megkülönböztetést kell tenni az emberek között, azt, ami a természetben van, és amit Mózes első könyvében olvasunk: „és elválasztá az Isten a világosságot a sötétstől. A világosságot elnevezé nappalnak, és a sötétstét éjjelnek”

Amde a sötétstét se átkozzuk, hanem gyógyítsuk, mert betegség az. Ha a csillagok milliárdjai nem elégségesek az éjszakai sötétstét elűzésére, gyűjtsünk földi világosságot. Ha az ember akarja, még az a különbség is esöken az emberek között, amely a természetben a teremtetstől kezdve megvan.

Ha eltüntetjük a sötétstét földi fényforrásokkal, akkor a gazdasági feltételeket is könnyebbé tesszük és akkor a bünök is kevesbednek úgy a zsidók, mint a nemzsidók között.

Werner Sombart: Die Juden und das Wirtschaftsleben e. munkájában arról értekezik, hogy minő szerepük van a zsidóknak a fogadó népek gazdasági életében. Ö ezt a szerepet erősen túlozza.

Nem azt kell kutatni, hogy a zsidóknak milyen szerepe van a gazdasági, szellemi, vagy erkölcsi életben, hanem azt kell kutatni, hogy milyen kereskedelmi, ipari és

Intézeti,
Iskolai

fehéreneműek, ruhák és cipők

nagy választékban

Székely Jenő-nél
Petöfi Sándor-u. 9. és Váci-u. 7.

közművelődési intézmények kelle- nek még, hogy a nemzet ereje emel- kedjék.

Az, hogy hazánkban a zsidók csinálták-e a kereskedelmet, vagy a szászok, az teljesen mindegy. Az kutatandó, *mi a rossz és javítani való és mi az, ami megtartandó a nemzeti kereskedelem számára.*

Ezeket a megállapításokat 22 esztendővel ezelött írtam. Frappáns igazolásul ideiktatom Horthy Mik- lós kormányzó úr aug. 17-én Szolnok- on a magyar ifjúság feladatáról tartott jövőt mutató grandiózus szózatából a következőt:

„Gyermekeinkbe, ifjúságunkba bele kell nevelni az érdeklődést a gazdasági élet iránt, a vonzódást a szabad pályák felé, fel kell kelteni bennük az egyéni kezdeményezést, az önálló vállalkozás szellemét, hogy minél többen szerezzék meg maguknak azt a lehetőséget, hogy vagyoni gyűjtésük és ezáltal az ország gazdaságát is gyarapítsák. Éizom benne, hogy a mi tehetséges fajunk, amely mindenre alkalmas, amely mindent el tud érni, amit akar, ezt is meg fogja tanulni”.

*****

— Vidéki szülők figyelmébe! A Magyar Izr. Nöegyletek Országos Szövetsége elhelyez otthonában korlátolt számban vidéki úrileányokat, kik Budapesten végzik tanulmányait, vagy esetleg valamely ipari szakkiképzést akarnak elnyerni. Az ellátási díj havonta 75 P és szigo- rúan rituális. Bővebb felvilágosítást nyújt az iroda: Budapest, VII., Sip-utca 12. Telefon: 1-419-19.

Rendelje meg **Ünnepi kalácsát Glasner Miksa cégnél!**

Gyár és főüzlet: Budapest, VI., Király-utca 56. sz. Telefon 12-29-14 és 12-87-41.

Fiókok és lerakatok:

I. Endresz György-tér 4/b. Tel. 1-548-87
I. Mészáros-utca 8 „ 1-507-56
II. Bem József-utca 7. „ 3-668-38
IV. Bécsi-utca 2. „ 1-806-03
IV. Váci-utca 34. „ 3-871-25

IV. Dalmady Gyözö-u. 3-5. Tel. 3-866-62
V. Gr. Tisza István-u. 7. „ 1-867-25
V. Légrády Károly-u. 31. „ 2-936-56
V. Nádor-utca 23. „ 1-275-60
V. Vilmos császár-ut 8. „
VI. Andrássy-ut 10. „

VI. Andrássy-ut 84. Tel. 3-274-54
VI. Király-utca 18.
VIII. József-körut 48.
VIII. Múzeum-körut 2. „ 3-386-49
VIII. Üllői-ut 42.

Ros-hasónó

Írta: Dr. RUBINSTEIN MÁTYÁS
szekszárdi főrabbi.

Ros-hasonó bűnbánó ünnep. Történeti vonatkozásnak, az egyéb ünnepektől eltérőleg, teljesen hijjával van. A világ teremtése, amelyhez a hagyomány kapcsolja, természeti, kozmikus tény. A vallás egy nagy elvének megvalósulását kívánja szolgálni.

Az ember lelki lény, az Isten képmása, feladata: a minél feljebb vezető lelki tökéletesedés. De bűnre hajló indulatával mindjobban eltávolodik magas rendeltetésétől. Jön tehát egy nap, amely megállítja a bűn lejtőjén, készíti magabizálásra s visszatereli a tökéletesedés útjára. De egyéb tekintetben is nagyjelentőségű ünnepe Izraelnek a Ros-hasónó. Izrael nagy lelki kincsekkel ajándékozta meg a világot. Általános ismeretek azok, főleg az őket itt felsorolni. De van egy, amely kevésbé szembetűnő s amelybe ünnepeink is belekapcsolódnak: az emberiség egyetemes kapcsolatának gondolata. Nem hiába, nomád nép volt Izrael, végtelen pusztaságokban lakozó, a végtelen állandó látásából a végtelen szemlélete íródott lelkébe s elvezetett a rokonszemléletnél fogva az emberiség együvértartozásának, közösségének, az emberiség egyetemeségének gondolatához. Az Isten a végtelenség, a mindenség Istene, az egész emberiség Istene s ő benne az emberiség: *egy*. A próféták jövendölte eljövendő üdv nemcsak Izraelre, hanem az egész emberiségre fog kiterjedni. És az egyetemeség jegyében ünnepeljük a Ros-hasónó ünnepét is.

Nem az Izrael történetében lefolyt valamely eseménnyel, vagy a multjához kapcsolódó bárminő emlékek áll az összefüggésben, — a világ teremtéséhez fűződik. Mintha Izrael az egész világ, az egész emberiség nevében ünnepelne újévi ünnepét, mintha ünneplésébe belevonná az egész emberiséget. Tényleg ros-hasónói imáinkban van nem egy egyetemes vonatkozás. Egyet fogunk itt idézni:

„Add rettegésedet, Örökkévaló Istenünk, mind a műveidre és féltedmet mindarra, amit teremtettél, hogy feljének mind a művek és leboruljanak Előtted mind a teremtmények és alkossanak mindnyájan *egy szövetséget*, hogy teljesítsék akaratukat teljes szívvel”.

Amíg tehát az egész világ gyűlölettel telve, nemzet elkülönődik nemzetől, faj faj elől elzárkózik, osztály harcot vív osztály ellen — nyomort s szenvedést zúdítja a világra — addig a kicsiny, minden nemzetet koblére ölelő, de minden nemzetől eltaszított Izrael ünnepeiben templomába vonul s könyörög az egész világ békéjéért, az egész emberiség egységbe forrásáért, az egész emberiség üdvéért, javáért. A felekezeti keretektől ezzel a Ros-hasónó ünnepe az egyetemes magaslátára emelkedik, híven Izrael egyetemes mentalitásához.

Budai zsidó családok bizonyítványai száz év előtt

Írta: GÁLOSI SOMA

Dr. *Bánrév* György székesfővárosi levéltáros úr különös szíves előzékenységre gyűjtötte össze és becsátotta betekintésemre 19 budai zsidó család 1822—1841 között kelt bizonyítványait. Valamennyi félfoldal nagysága, német szövegű, szép nyomással blankettán van kiállítva és csak a beírt szöveg változik. Néhányat a régebbi évekből *Joseph Cohn*, előljáró írt alá, a későbbiekben *Mathias Spitzer* Ober Vorsteher elnöki és legutóbbin *Diamant Hermann L.* jegyző, a bizonyítvány kiállítójának aláírása szerepel. Mindegyiken rajta van a viaszpecsét-lenyomat. Ennek címerszerű rajza: két oszlop között nyitott frigszekrényben Dávid pajzsa, fölötte korona a sinai hegy lángjaitól körülveve és az egész fölött kerek baldachin leomló címerpalásttal. A frigszekrény alatti héber szöveg: K'K' Böir Ofen Chodos, a körirat: Ofner Iuden Gemeinde.

A pecsét rajza teljesen azonos az *őbudaiak* régi címerével, mely úgy tetszethet, hogy mintául vették, holott az őbudaiak saját frigszekrény díszei és koronauradalmi védettségre való utalásukat viselték pecsétjükön.

Az első bizonyítvány Budán 1822 aug. 26-áról kelt és az ottani zsidó község előljárói igazolják, hogy annak előmutatója *Menczer* Lipót Nagybeeskerekéről általánosan ismert derek beesülést és jóbanjára ember, minek hitelül pecsét és aláírás.

Bock Izsák tollerált izraelita részére igazolják, hogy kereskedése számára egy segédre van szüksége Bród Ábrahám (valószínűleg *Bródy* Ábrahám Őbudáról) személyében az eddigi *Bock* Mózes helyett. 1826. feb. 5.

Vegyen ajándékba:

Függőnyt, Függőnyanyagokat,
Diszpárnát, terítőt, Kézimunkát,
Szőnyeget, Szőnyeganyagokat,
Finom kötöttarut, Harisnyát

SZEKERES-nél
VIII., Rákóczi-ut 63.

Stadler Józsefné, engedélyezett *Reverenda-készítő* özvegye (befogter Reverenda Verfertiger) — nem a rabbik, hanem más vallású lelkészek voltak rendelői, — számára igazoltatik, ki nem képes megélni férje után maradt kis készpénzvagyonból helybeni házalás és vásárolás céljaira kapott bizonylatot 1832 dec. 28-án.

Grünfeld Nátán itteni tollerált unokahugát, Ehrenschmied Jetty-t *Reiner* Ferenczel óhajta összeházásítani, úgy hogy a megtörtént „copulation” után innen eltávoznak, mihez kegyes engedély kiadása javasoltatik. 1832 dec. 28.

Seidner Sámuel itteni tollerált az ő törvényes „eheleibliche” Babet leányát *Stern* Leon vágújhelyi lakossal házastíjja össze, mihez kívánt engedély kiadása ellen akadály niesen 1835 márc. 17-én.

Neumann Mózes, néh. Neumann Ábrahám fia négy évi betegsége után elhalt, özvegye két árvával maradt vissza, a hatóságok jóindulatába ajánlatnak 1835 márc. 23-án.

Jacob Mózes Áron, néh. Jacob Bernát tollerált zsidó fia az Ujlakról, az őbudai *Weisz* Juliával házasságra óhajt lépni, minek akadály nines. 1835 febr. 27.

Spitzer Jakab itteni másodelőljáró, mostohalányát, *Kreisler* Josephint a nyitramegyei Schwandorfból, *Adler* József nagymártoni lakossal kívánja összeházásítani. 1836 máj. 3.

Glückselig Péter, *Leitner* Simon úr segédjének *Leonora* nevű leányát feleségül veszi, az oklevele szerint Baján Bácsmegyében született *Taussig* Dávid orvos s itten óhajtanak megesküdni. A városi rendőrkapitányság nevében *Keller* rendőrkapitány igazolja, hogy hivatala részéről akadály nines. 1838 april 23.

Abeles Sámson úr, itten contribuáló rőfősarúkereskedő *Rozalia* leánya az őbudai születésű *Tolis* Dávid házasságához szóló bizonyítvány.

Wiener Vilmos és *Löwy* Júlia is megkapták a rendőrhatalmási engedélyt 1840. aug. 28-án.

Bélyeg

és bélyegalbum a jegyzéket érdeklődőknek b e r m e n t v e küldi:
ABONYI JENŐ bélyegkereskedő, Budapest, IV. Váci uca 45. szám. Telefon: 186—3—36.

Blau Vilmos, a mosonmegyei Rába községből és Grün Lotty házassága ellen nem volt akadály 1840 nov. 27.

Klein Hermann miskolci és Mandello Nina leinbachi fiatalok csak esküvőjüket tartották itt és aztán letelepedtek máshova. 1840 márc. 27.

Feingold József fia az Ujlakon több mint harminc éve lakó Simon Jakabnak, Schlanker Leopold nyitrai születésű ujlaki leányát vette feleségül. 1840 decz. 31.

özv. Goitein Rozalia contribuáló gombkötő mesterné Schreiber Ber-

nát vágvevői születésű gombkötővel kötendő házassága engedélyezve 1841. jun. 17.

Bock Izsák Gyömrőn szül. Leonora leányát nőül vette Neumann Bernát itteni orvos, 1841. márc. 22.

özv. Kánitz Eleonóra Julia leányát Schuller József vörösvári lakos vezeti mennezet alá. 1841. máj. 24.

Bimsenstein Dávid holitschi születésű Stern Hanyval és

Politzer Elkan Óbudáról Blau Elonóra hajadonnal való házasságához kapott engedélyt. 1841-ben.

„...Ellopták, ellopták... rettenetes...elloptáák!

A közelmúlt napok egyikén, egy péntek reggel fel volt kavarva a sip-uceai kancellária minden emelete, minden folyosója. Valóságos bolondok háza volt. Ott senkise ült a helyén, ott mindenki fejvesztetten futkosott és kiabált: *Ellopták! Meg van már? Ellopták!! Kire gyanakszanak? ... Még sincs meg? Szörnyű!... Milyen blamázs!..*

Nagy nehezen tudtam meg, miről van szó. Az Egyakarat t. i. egy kicsit elszámította magát a munka-beosztással. Óriási restancia halmozódott fel az adófelosztások kiadásából és kikézbítéséből. Régebben ezt különmunkaképen végezték az adóhivatali tisztviselők. De ez a kis mellékjövdelem fájta a kancellárnak, tehát elrendelte, hogy külön díjazás nélkül kell ezt az állandó személyzetnek elvégezni. A munkaidőből nem futotta, akkor elrendelte, hogy a kézbesítők csinálják meg ezeket a kiírásokat, de fizetés-telenül. Persze, így sem ment a dolog. Most hogy aztán már körmére égett a szörnyű restancia, végre alkalmazott erre a munkára 30 új erőt, de nem az eddig ingyen kihasznált kézbesítőkből, ezek csak néhányat, persze jó protekciósokat, a többi pedig idegen volt — ugyan-csak nem kevésbé jó protekciósok. Ezek a kiírásokat az egyes kötetekbe kötött kartotéklapokból végezték. A munka végén a köteteket vissza kellett szolgáltatni és azokat egy nagy vasszekrénybe zárták. A portás zárás előtt körüljárta az

egy-egy termeket, észre veszi, hogy az egyik kötet a 39. számú hiányzik. Nagy láрма és kiabálás lett belőle, de mert eredménytelenül, beesútkák éjszakára a házat és másnap, péntek reggel folytatták a fejvesztett kiabálást és keresést.

A beérkezett ideiglenes munkásokat is sorra vallatták, nem tudnak-e valamit a könyvről. De minden érdeklődés hiábavaló volt, minden kérdés negatív eredménnyel járt. Egyakarat csak most reggel tudta meg a dolgot, s mint egy sebzett oroszlán, hatalmas hangjával megremegett a sip-uceai kulik éhségtől és félelemtől amúgy is elgyengült szívét.

— Elő kell teremteni azt a betyár... ki kell rugni... mindenki felelni fog!

Végre két szemfüles tisztviselő észre vette, hogy N-né, az ideiglenes irnoknő, az épen látogatóba jött testvérével egy csomagot küld el.

Ugye, utána! Mit nyújtunk a dolgot? Otthon a kislány elszólta magát, a könyv — előkerült.

Nagy diadallal vonult be a két tisztviselő a 39-es kötetel.

Egyakarat is lecsendesedett és ígéretének is eleget tett. N-né rövid úton, a legrövidebb úton kitétek, délfelé már a normális munka is megindulhatott.

Nyitva maradt azonban egy-két nyílt kérdés.

1. Hogy lehet egy ilyen hatalmas

adományvántartást úgy vezetni hogy ha annak egyrésze elvész, azt ne lehessen könnyen rekonstruálni? Mert ez volt a nagy fejtlenységnek és kétségbeesésnek legfőbb oka.

2. Hogyan halmozódhatott fel — ma már augusztus vége van! — ilyen óriási restancia a „mintaszereien” vezetett kancellárián? — Persze a laponkint 2 f—t, amit most a 30 külön munkásnak fizetnek, nem volt szíve az ingyen munkára fogott kézbesítőknek megadni, pedig akkor nem lett volna restancia.

3. S végül egy intím kérdés! N-né t. i. nővére a kancelláriai *cabinet noir* egyik érdemeket szerzett tagjának, aki a hitközséggel szembelevő házbán bérelt egyszer egy kis szobát, és annak ablakából, a függöny mögül leste ki a hivatalos óra után, hogy az egyik perselyes nagyon titokzatos módon érdeklődött a persely belsejének mélysége és e mélység titkai iránt. Már most, mi történik ezzel az igen tisztelt be-sugó urral, aki éppen csak azt nem vette észre, hogy a saját nővére visz el haza egy ilyen adókönyvet, amelyet egyébként vaspántok alatt őriznek?

Utlevél képek azonnal 48 fill.
2 darab rendelésnél darabja
Műterem: PÁRISI NAGY ÁRUHÁZ-ban

— Az Izr. Szünidei Gyermektelep Egyesület ezévi gyermeknyaralattási akciója aug. 27-én véget ért. Az egyesület a nyár folyamán 650 gyermeket részesített 4—4 heti üdülésben, amely az orvosi bizottság megállapítása szerint rendkívüli hatást gyakorolt az üdülő gyermekekre, aminek legbiztosabb kifejezője a súlygyarapodás volt. A nyaralattás igen nagy anyagi áldozatokkal járt, amiért is kénytelen volt hitelt igénybe venni. Azért ez úton is kérjük a nemesszívű pártfogókat, hogy adományaitkat az egyesülethez, az Angol-Magyar Bank, a Magyar Ált. Hitelbank központjához, vagy e lap kiadóhivatalához juttatni szíveskedjenek.

Uj és használt **Tükrök** olcsón NÉPSZÍNHÁZ-U. 33.

Dr. FRENKEL BERNÁT vallás-tanár **Zsidó nevelő intézete**
internátus a városligeti villanegyedben fiúknak és leányoknak XIV., Szabó József uca 14., délelőtt 9—1 óráig.
Leánytovábbképző 14 évesnél idősebbeknek, kézművelődési és gyakorlati irányú tanfolyamok szeptemberben is.
Gyermek- és diáküdülő a Svábhegyen, Telefon: 165-508. Prospectus díjtalan.

Gondolatok a szombatról

Irta: dr. Vidor Pál budai főrabbi.

A zsidó egyén, a zsidó család és a zsidó közösség legnagyobb, legszentebb ünnepe a szombat. A hagyományos tanítás azt vallja: három szentség van, Istené, Izraelé és a szombaté. A Szentírás és az imádságos könyv mint Isten és Izrael örök frigyének jelét magasztalja. A péntekesti himnusz mint Isten világtéremtő művének első és uralkodó eszméjét dicsőíti. A zsidó lélek mint örömeinek, boldogságának, megnyugvásának és fölemelkedésének gazdagon áradó forrását köszönti. És a szombat igazán zsidó ünnep, kissé merészen szinte azt mondhatnók: a zsidó ünnep. Más ősi népek nem volt hozzá hasonló ünnepe és intézménye, éppen ezért, amikor Izráellel szembetalálkozott, gúnyolta vagy átvette, megcsodálta vagy követte, de föltétlenül észrevette s benne a zsidóság karakterisztikáját, legalapvetőbb, leglényegesebb ismertetőjelét látta.

A görög diaszporában olyan rendszeresen hallgatták a nemzsidók szombat napján a zsinagógai előadásokat, hogy a szónok az izraeli férfiak mellett külön is megszólította a jelenlévő istenfelő görögöket. *Philon* és *Josephus* a kereszténység fordulója körül azt írják, hogy a szombat nem egy városnak vagy vidéknek, hanem az egész világnak ünnepe. *Horatius Fuscus* *Aristium*-ot említi, mint „unus multorum”-ot, egyikét azoknak a sokaknak, akik szombatot tartanak. *Pál*, amint az Apostolok Cselekedeteiben olvasható, szombaton az athéni zsinagógában találkozott a görög filozófusokkal. Később korból *Juvenalis* örízte meg a szókas kérdést: „Ugyan hová, melyik zsinagógában találhatlak?”

És amikor *Konstantinus* császár kiadja az első vasárnapi törvényt, amikor a keresztény zsinatok, hogy a zsidóságtól való elszakadást mélyítsék, mind jobban és jobban hangsúlyozzák a vasárnap fontosságát, hol esábitással, hol fenyegetéssel szorgalmazva ennek a szombat helyébe állítását, — akadnak keresztény csoportok, amelyek erre nem hajlandók és kockáztatva életük, családjuk, vagyonuk biztonságát, szilárdan kitartanak a szombat mellett. Ez a jelenség kétségtelenül egyike azoknak, amelyek a keresztény vallás történetéből minket legjobban érdekelhetnek. És itt külön is ki kell emelnünk, hogy ebben zsidó befolyásnak, zsidó térítésnek, zsidó propagandának semmi része nem volt. Nem a küzködő, dolgozó, tanuló, tanító zsidó hatott itt, hanem a zsidóságnak szent könyvek-

ben megörökült, tértől, időtől, személyektől, körülményektől függetlenül szelleme.

Elég, ha a morvaországi sabbatistákat, az orosz sabbatnikot, a baptisták és advenisták szombattartó ágait stb. mellőzve, az erdélyi szombatosok példáját idézzük. Ez a sajátosan magyar alakulás a XVI. században keletkezett. Egyszerű beszélgetés székely parasztok olvassák a bibliájukat és keresik benne az igazságot. Látják, hogy az Újtestamentum minduntalan az Ótestamentumra hivatkozik, hogy *Jézus* nem eltörölni, hanem betölteni jött az Irást, hogy egy jöttát, egy pontcskát belőle megszüntetni nem kíván. Látják, hogy az Irás mindig, mindenütt szombatról beszél, soha, sehol vasárnapról. És az így szerzett meggyőződést és hitvallást most már őrzik tűzön-vízen keresztül. Húszezer szombatos él Erdélyben, őrzi a maga töróját, tartja a maga szombatját, míg az erőszak, a fejt és jószágvesztés végig nem hengerel rajtuk. Azután lassan kénytelenek visszatérni valamelyik befogadott felekezethez. 105 bözödújfalusi szombatos 1869-ben zsidó hitre tér. Ma már kevesen vannak, de vannak. Odahaza kóser ételt főz az asszony, kiűn a mezőn pedig dolgozik, arat a férfi, aratóingere fölött is viselve az *árbá kánfauszt*, a rojtos, négyszögletes zsidó ruhajelet.

*

Érdekes, tanulságos és lelkesítő a szombat diadalútja, szenvedése és mártírsága a történelemben, de még mélyebb és még fölemelőbb a szombat eszméjének Szentírásunkban, hagyományunkban, böleseletünkben, költészetünkben és életünkben kibontakozó fénye. Ugyanez az eszme sugárzik abban a törvényben, hogy hat évi rabság után a hetedik esztendőben szabadon kell bocsátani a héber rabszolgát, hogy minden hetedik esztendő az adósságok elengedésének és a föld piénezésének esztendeje, hogy minden hétszer hét esztendő után a *jóbel* (jubileum) esztendejében visszakerül a föld ahhoz a törzshöz, amelytől gazdája a lefolyt ciklusban időlegesen elidegenítette. Nem idejüket mult jogszabályok ezek, nem egy letűnt gazdasági és társadalmi berendezkedés mindenestül elavult intézményei. Bennük egy istenfelő nép összetartása, testvéri érzése, nemes gondolkodása és tiszta felfogása liúktet. Az adósság-elengedés feltesz egy olyan társadalmat, amelyben a gazdag szívesen ad kölcsön a szegénynek s a szegény minden lehetőt megtesz, hogy adósságát idejében visszafizesse. A hetedik év intézkedése azt kívánja, hogy ilyenkor az egész nép egy nagy család legyen, amelyben nincs gazdag és szegény, kiváltságos és mellőzött, birtokon belül levő és kerítésen kívül rekedt, a Szentföld pedig egyetlen terített asztal, amely mellett mindenkinek egyaránt he-

lye van. A *jóbel* az egyenlőség nagy diadalünnepe. *Kera deror*, *hirdessz szabadságot a föld minden lakójának!* A *jóbel* törvényének ez a szava — fejtette ki egy szárnyaló cikkében *Philippson* — amely semmi más vallás könyvében vissza nem tér, az emberi közösség isteni lelke.

A *hetedik nap* törvénye ezeknek az eszméknek és gondolatoknak föllmulthatatlan, utólréhetetlen kilátrálódása. Hat napi munka után ünnepe van az Örökkévalónak. Nem végezhetünk ekkor munkát, sem mi magunk, sem gyermekeink, sem szolgálattévők, még a történetesen kapuink közt tartózkodó idegen, sőt az oktan, igavonó barom sem. Ezt a napot, amelyen Isten világtéremtő műve után megnyugodott, amelyet ő is megáldott és megszentelt, nekünk is meg kell szentelnünk.

A szombat törvényének bibliai megokolása kettős; nemcsak a világtéremtésre, az Egyiptomból való kiszabadulásra is emlékeztet. Mint ha csak azt jelezné, hogy a szombat egyetemes világunnepe, de *Izrael hitvatott elsősorban arra, hogy hirdesse és terjessze!* (Güdemann).

Magának a szombat megörzészésének első jellemvonása — láttuk — a munkaszünet. Látszólag talán negatívum, valaminek a hiánya, elmáradása mindössze, de valójában nem az. A munka szünetelése teret teremt az imádságnak, tanulásnak és kegyes cselekedetnek, a test piéneése egyttal szárnyalása és foglalkoztatása a léleknek, a szellemnek. Hagományunk pontosan kiépíti és körülhatárolja a szombati munkaszünet terjedelmét, megállapítja, mi a tiltott és mi a megengedett a szombat napján. Az *eruv* törvényével nagyobb területen lehetővé teszi a hordást, a *techum* törvényével megszabja a szombaton bejárható út határát, a *mukce* törvényével eltiltja a szombaton nem használható tárgyaknak (pl. pénznek, írószernak) tefillinnék, sófárnak, lulovnak) érintését és elmozdítását stb.

A talud ebben sem a maradás és kérelhetetlenség, hanem a józan megfontolás és a körülményekkel való számolás képviselője. A kariták szektája, amely a 8-ik század elején Babiloniában és Perziában keletkezett, a hagyományos irodalmat elvetette és a zsidó vallástörvény egyedüli forrásának az Irást tekintette. A kariták tehát nem fogadják el a szombati törvények hagyományos, könnyítő értelmezését sem, hanem ridegen az Irás szavaival szerinte cselekednek. Az istentisztelettel és étkezéssel kapcsolatos teendőikön kívül semmit sem tesznek. Lakásukat csak istentisztelet céljából hagyják el, az ételt készel nem vágják, csak kézzel szedik szét. Hidegben és sötétben vannak egész nap, a péntekesti gyertyán kívül nincsen semmi világosságuk.

Igy a szombat nem is lehet nekik annyira az öröm napja, mint a valóságos zsidó embernek. Mi a szombatot egész héten át várjuk s az elmúlt szombat lelki élményeiből és gyönyörűségeiből az egész rákövetkező héten táplálkozunk. A hét napjáit úgy számláljuk, *risaun*, *séni*...

Síremlékek

a legolcsóbb árban
Löwy-nél Budán
 II. Fő-u. 79. Tel: 1-315-81.
 Fióküzlet és telep III. Bécsi-út.
 A trolleybusz indulási állomásától 2 percnvire.

lősbosz, milyen messze van a szombattól, milyen közel van a szombathoz. „Csak órák a napok, ha a szombatot szeretjük” — éneklé Juda Halévi. És a szombat köszöntését örvendő kezdjük el minél előbb, de a szombat távozását igyekszünk legalább perceikig elhalasztani, ne kelljen olyan hamar visszabuknunk a sötétségbe, a hétköznapba.

Valaha, a káncala korában, péntek délután, báncolva mentek ki a mezőkre, hogy örömujjongással fogadják Izrael szépséges, gyönyörű menyasszonyát, a szombatot. Ma a templom bejárata felé fordulunk, mintha ott lenne be, és úgy köszöntjük ugyanazzal a himnusszal: *Baui vösolaum...*

Üdvözlégy, oh urad éke!

Kísérjen vig öröm, béke!

Ujjongva vár Isten népe,

Jöjj, ara! Jöjj, várva-várt! (Patai)

És szomorú, bánatos, messiásváró, Eljáhuért epedő dalok csendültek bele, esendülnek bele a királynőt búcsúztató szombat estébe...

Hogy milyen öröm és milyen boldogság, mennyire gondokat, bajokat feledtető nap a szombat, azt szépen mutatják a zsidó köszöntések. A középkorban, de későbbben is, a mennyezetről hat vagy nyolc ágú lámpa függött alá. Ez a szombat lámpája volt, a szombat beköszöntése előtt leengedték az asztal fölé a szombat távozása után visszastolták. „Lamp herunter. Sorg hinauf” — mondták. Vagy: „Steigt die Sabbatlamp herab, wendet Not und Sorg sich ab”.

És gondoljuk csak Edmond Fleg Profétagyermekére, erre a kedves megindító és elgondolkodtató, olvasmányra. Lobmann úr milyen görnyedt hátú, milyen félenk szemű, milyen piszkos kabátú, ócska kalapú kis zsidó benne. És szombaton mennyire megváltozik. A kabátja tiszta, a kalapja ragyog, a szeme megnagyobbodik és lángot szór, a háta kiegyenesedik: „Sabeszkor minden zsidó király!”

Valami fájdalmas is volt benne, amikor a bécsi zsidó múzeum „szombatszobáját” láttam. A szépen berendezett kis szobában a mennyezetről függött a gondúzó szombati lámpa, a terített asztalon ott volt az ünnepi kalács, a kiddus-serleg és az imakönyv. Az egész képet besugározta a szombat hangulata és szentsége. És mégis, ahogyan körülnéztem, szomorúan merült föl a kérdés lelkemben: csak nem ez a szombat útja, csak nem válnak lassan ünnepeink, imádságaink, hagyományaink történeti és muzeális anyaggá, amiről tudnak, írnak és beszélnek, de amit nem áldanak, szentelnek és ünnepelnek?

A zsidóság a szombattal áll vagy bukik. Ahol péntekesti gyertyaláng lobban, ahol péntekesti ének csendül, ott a zsidó génusz üli diadalát, de ahol a péntekesti gyertya kialszik és a péntekesti dal elnémul, onnan már maga a zsidó génusz távozott el.

A szombatot nem tehetjük át, mint egyes reformtörökvések kíván-

ják, vasárnapra. Nem tehetjük át a sok teológiai ok mellett elsősorban azért, mert ezzel a szombattól sporteseményes, mulatsággal teljes munkaszünetet csinálnak és földalok a jogot az igazi szombathoz.

Mi elvben — és mint a zsidóság olyan nagyon-nagyon sok mindent: *in spe restaurationis* „a megújodásnak hitében” — fenntartjuk a szombatot — a maga teljességében, gyakorlatban pedig megvalósítjuk belőle azt a *maximumot*, amelyet életkörülményeink megengednek. Nem engedjük az életünk szentségét, áldását, nem engedjük legnagyobb, *legzsidóbb* ünnepünket, nem engedjük a szombatot!

Az én imádságos könyvem

Irtá: Dr. Hernád Henrik

Régi, héber imakönyvem

Hitvallóknak tanítása,

Patinás kor gyűjteménye,

Világító napok fénye.

Legszébbik hit tükörmása

Csillámlik át betüiden.

Szívérzésű megértésem

Velük száll fel szellemszárnyon.

Azt a kevés halványképet,

Mit az idő festhet, téphet,

Alapozó fokon látom

És mint régi pillért nézem.

Régi héber imakönyvem,

Ha megérint... közelséged,

Ha a fejem, szívem nehéz,

Te vagy az a segítő kéz,

Mely a bajnak véget is vet.

Sokszor ekként könnyebbültem.

Benned élet, szépség, jóság

Bűnbánatra int és készlet.

De ha szó és tett habozik,

Nem aláz meg földig, porig.

Tudja az, ki szívbe nézhet,

Hogy mély érzés — más ösvényt vag.

Régi héber imakönyvem,

Velem érző, velem rezgő

Fóhászodra szomjuhozom.

Nyugtotam tán visszahozom,

Hisz zsolozsmás, halkan zengő,

Néma szó is — üdvösségem.

Ha estémen összeestem,

És más nem lesz ott mellettem,

Ha majd rezzen új életem...

Hogyha... kadis... nem szól értem

Hullámozzék át a lelkem,

Ott, hol egykor könnyázott lett —

imakönyvem

Pályázati hirdetés

A Magyar Izr. Kézműs Földművelési Egy. (MIKÉFE) a Schwarz Ferenc és neje szül. Sternthal Mária jótékonyági alapítvány hozadékából: a) 921.— pengőt 6 egyenlő részre osztva ösztöndíjként juttat 3 Békésmegyei és 3 Biharmegyei származású oly szegénysorsú tanulóknak, akik tanulmányaikat a gimnázium, vagy ezzel egyenrangú más középiskola negyedik osztályáig jeles eredménnyel végezték és akik ezen ösztöndíjra további magasabb kiképzésük végett reászorulnak. Izraelita vallású tanuló elsősorban, továbbá Békésvármegye részéről Mezőberény és Füzesgyarmat községi származású tanuló előnyben részesítendő. Amennyiben egy tanuló ezen ösztöndíjat egy évben megkapja, az őt, újabb pályázat nélkül a többi tanúvra is megilleti mindaddig, míg tanulmányait jeles eredménnyel folytatja. b) 583.50 pengőt folyósít a szükség által indokolt részletekben Nagyszalonta, Mezőberény és Füzesgyarmat községbeli származású, vagy ezen községekben legalább 5 év óta állandóan tartózkodó valláskülönbség nélküli oly képesített iparossegédek részére kamat nélküli kölcsönként, akik önállósítani kívánják magukat és üzletnyitási, vagy berendezés céljából kölcsönre szorulnak. Az esetben, ha ezen kölcsönadásra szánt összeget a fenti három községbeli iparossegédek ki nem merítenék, úgy a Magyar Izr. Kézműs és Földművelési Egyesület neveléséből kikerült bármely községbeli iparossegéd részesíthető a fenti kölcsönökben. Ezen kölcsönök előre meghatározandó időtartamra, esetleg részletekben való visszafizetés mellett adódnak ki, pontos visszafizetés esetén kölcsönvevő azok után kamatot, fizetni nem tartozik. Pályázati kérvények a Magyar Izr. Kézműs és Földművelési Egyesület központi irodájába (Budapest, XIV. Hermina-út 35-d) legkésőbb f. év szeptember 30-ig beterjesztendők.

Üdüljön és ünnepeljen **ROS-HASONKOR** a

HÜVÖSVÖLGYI NEMZETI PARK ÜDÜLŐ-BEN

I., Vadorzó u. 1-3. szám. — 83-as villamos megálló. — Telefon: 164-414
2000 négyzetgöles ósark. **Ünnepi konyha.** Teljes komfort.

4-én szombat délutántól vasárnap, hétfőn, kedden, (a két (piros betűs) (a két (ünnepe) szerdán (piros betűs) nap) mely összegben bennofoglaltik csütörtök délelőttig 40 pengő, (napi 4-szeri étkezéssel) a **templomjegy ára.**

(A Budai Izr. Hittközs. rendezi fedett éttermünkben a nyilvános Istentiszteletet). A jegy Jón Újr-ra is érvényes.

SPECTATOR NOTESZÁBÓL

Uj időszerűség

Ilyenkor újév felé elárasztják az embert az új *luachokkal*, a különböző kombinált zsidó — és polgári naptárakkal. Ebből az alkalomból azt a kérdést vetette fel egy krónikás barátom, aki a magyar zsidóság története legutolsó korszakának feldolgozásával foglalkozik, hogy vajon melyik eseményt vegye fel az időszerűség caesurájául, amelytől előre és hátrafelé lehet számitani az éveket.

— Ilyen esemény csakis a statutumok kormányhatósági jóváhagyásra való benyújtása volt. A magyar zsidó történelem jövő időjelzése csak ez lehet: a *statutumok előtti*, vagy a *statutumok utáni* x-ik évben...

Barátom most azon gondolkodik, nem volna-e helyesebb így: a *statutumok halála előtti* vagy *utáni* x. évben...

*

Az ifjúság táncol...

A Sip-uccai uralmi rendszer egy rajongó híve esodálkozott azon, hogy Patai kifogásolja az ifjúság szervezési rendszerét és hogy nem tetszik neki, ha időnkint az elnökséghez ragaszkodó ifjakat összejövetelekre hívják egybe, amikor is jazzmuzika mellett ropják a vallás-mélyítést és existencia-alapítást, de mindenféle a Führerhez való hűséget.

— Pedig, mondja rajongó barátunk, ez a Zsoltáros szellemében történik. Nem ő mondja-e okulásul?

„Jóhálalú sóman bömechau, böszauf vöhinnaur jözamon lau?” (Tánc közben dicsőítik nevét, citera és hárfa hangja mellett dalolnak neki).

*

Csak a „Zsidó Élet” meg ne tudja

Történt pedig, hogy a Patai bombájának robbanásától fejüket vesztett sipuceaiak, miután egy kiesít magukhoz tértek, a kancelláriával sürgősen összehívták néhány kerületi ifjúsági csoportnak a vezetőjét. Meg kell jegyezni, hogy ezek az ifjak már rég kinőttek az annak idején lábukra kényszerített MIKISZ-topánkákból, ma már a saját lábukon járnak, sőt — a saját fejükkel is gondolkoznak. (Ha szima-

tom nem esal, akkor a kancelláriától jó és engedelmes kortes-gárdának kontemplált, vagy azzá nevelhetőnek remélt ifjúsági alakulatok korai csalódást okoztak az Egyakaratnak). Lévéen azonban ezek az ifjak a Sip-uccában is európeerek, a meghívásnak eleget tettek. Főállott akkor az ifjak központi adminisztratora (igen szimpatikus kulturált ifjú, képzelem, milyen undorral csinálja ezt a ködfaragást) — és előadja, hogy Patai így... Patai úgy, megsértette az elnökséget, a szakosztály buzgó elnökét is... stb. kell tehát, hogy a sérelemért ők adjanak elégtételt... tiltakozzanak, mert hát, amit Patai mondott, azzal az ifjúságot is megbántotta... Tehát: fejezzék ki egyrészt tiltakozásukat Patai eikke ellen és fejezzék ki másrészt bizalmukat a hitközségi vezetőség mellett.

És most esoda történt. Egyik ifjúsági vezér a másik után fejtette ki, hogy ők úgy látják, hogy Patai szavaiból az ifjúság iránti szeretet és az érte való aggodalom szól. Őket nem bántotta meg, sőt érdekükben szólalt fel. Ha a hitközség vagy, annak vezetősége sértve éri magát, ám szerezzen magának elégtételt, de ők nem foglalhatnak Patai ellen nyílt állást és nem is látják szükségét, hogy bárkinek is elégtételt adjanak. Igen, ők tisztelik és becsülik azokat, akik érdekükben fáradoztak, de tovább...? Ők adjanak tapaszt?... Hiszen ők (és ez újabb bomba volt!) már megbeszéltek néhányan az ifjúság dolgait Pataival, akitől nagyszerű tanácsokat is kaptak, nines hát okuk ő ellen demonstrálni...

Ekkor még a főkancellár megpróbálkozott a varázsszóval: Az elnök úr ömeltősága is kívánja, hogy az előjáró úr ömeltőségének szolgáltassanak elégtételt...

Végül aztán néhányan bementek hozzá, de akkor ő fakadt ki a legtürelmetlenebbül, hogy miért nem hagyják őt az ilyen esacsiságokkal békében, ő nines megsértve, ő nem akar elégtételt... stb.

Az Egyakarat látván, hogy az egész nagy diplomáciai felépítmény összeomlott, még csak azt tartotta szükségesnek az ifjak lelkére kötni, hogy aztán a világeért el ne mondják az esetet, mert a „Zsidó Élet” képes lesz az egészet megírni.

Hát igen, képes...

... És fellázadtanak vala a

64.000 kartotékalapok... és lön nyomában nagy riadalom...

A sokorópátkai

Állítólag a Prato tiszteletére adott banketten történt, a Rombach-uccai Stern-bácsi vendéglőjében. A kitünő vendég úgy tudta, hogy ő Stern hitközségi elnök vendége, azonban a házigazda tisztében egy másik Stern-t látott szorgoskodni. Hogyan van ez? Az egyik szomszédja elmagyarázta neki, hogy itt Magyarország mikor a kurzus első kormányra megalakult, Friedrichnek nagyon jól jött volna, ha a nép kedvelt vezére Szabó István (nagyatádi) belépett volna a kormányába. De mert ez nem volt hajlandó, szerzett magának egy másik Szabó Istvánt a parasztság sorából (ez sokorópátkáról való volt) és ezt tette meg parasztminiszternek. A parasztság csak utóbb jött rá, hogy Nagyatád és Sokorópátka nem egy és sokáig tévesen hitték, hogy az ő Szabó Istvánuk a miniszter. Hát valahogy így van itt is. Ha megbízhatóan rituális megvendégelésről van szó, akkor...

... akkor — vág nevetve közbe a kitünő vendég — akkor a vendéglátást a sokorópátkai Stern látja el?...

Si non e vero...

*

Még a lelkiismeretet is cenzurázzák

Van a pesti hitközségnek két funkcionáriusa, akik quasi a lelkiismeret kritikusai szerepét tölti be. Két kitünő, pompás ember, kulturált, felelősegtudatos, jó zsidó, akik igazán nem tehetnek róla, hogy a hatalmasok épenséggel nem mindig hallgatnak a lelkiismeret szavára.

Történt pedig, hogy ez urak egyike nagyon megtalált elégedve lenni Patai kritikájával, tárgyi szempontból is, a hang előkelő objektivitása szempontjából is. Még azt is hitte akkor, hogy nemesak kifogás nem lesz a hitközség vezéri köreiben e kritika ellen, hanem annak objektív és tanulságos megjegyzéseit még köszönettel is fogadják fogadni. Két héttel utóbb aztán olvashatta, mint lett e „nemeshangú” kritikából „alattomos támadás”. Most csak arra vagyunk kíváncsiak: Vajjon az ő tiszta lelkiismerete lesz-e urrá a lelkiismeret-

Beliczay méhviasz beeresztő vezet! Budapest, VII., Csányi utca 3.

lenség erőszakosságán, vagy pedig a hatalom fogja-e a maga cenzurájával kerébe törni az ő lelkiismeretét is.

A megbukott közmondás

Van egy közkeletű mondás, amely talán közkedveltnek is mondható, mert a nyers erőszaktól elnyomottak számára vigaszt is jelent: *A tudomány — hatalom.* Nos hát ez a közmondás megbukott, legalább is a mi hitközségünkben, sőt egészen a fejetetejére fordult és most így hangzik: *a hatalom a tudomány.*

A legutóbbi orvosválasztások alkalmával történt, hogy a főorvosi kollegium egy igen kiváló, igen tehetséges szakorvost első helyen kandidált a betöltendő állásra. De sem az ő általánosan, még külföldön is elismert tudománya, sem a főorvosi kollégium tudományának összegezett tekintélye nem volt elég hatalom arra, hogy az illetőt „behozza”, ellenben a fővárosi hatalom elég tudomány volt arra, hogy még a kórház érdeke ellen is érvényesítse a maga alacsonyrendű gyűlöletét. Az volt a megokolás, hogy akinek az apja a „Zsidó Élet” munkatársa, az nem lehet a zsidó kórház orvosa.

Csak hogy ez a hatalmi megnyilatkozás nem volt elég precíz. Mert úgy kellett volna mondani, hogy „az nem lehet a pesti zsidó kórház orvosa” és hogy „egyelőre”. Mi hiszünk, hogy csak nagyon kurta „egyelőre”.

Mit mondott Prato római főrabbi a hitközségi vacsorán?

A Sip-ucca vacsorát rendezett a Stern-vendéglőben Prato római főrabbi tiszteletére, melyen lelkes szónoklatokban ünepelték a kiváló főpapot. Az emelkedett hangulatot azonban némileg lehütötte az a válság, melyet Prof. Prato az ünnepi szónoknak adott. A római excellenciás főrabbi természetesen nem hagyta magát a hivatalos fogadtatásoktól befolyásolni, hanem minden előzékenységgért szép köszönetét kifejezte a következőket mondotta: „Láttam a szép és nagy intézményeket, de éreztem, hogy van a levegőben valami kiegyenlítetlen és engedjétek meg, hogy testvéri őszin teségleg éppen erről beszéljek. A tizparancsolat egyik legfontosabb ígéje: *Tiszteld apádat és anyádat.* Ki akarna ellentétet felfedezni e kettős tisztelés között? Lehet tisztelni az apát és ugyanakkor az anyát is. És épúgy niuesen semmi

ellentét aközött, ha tiszteljük és szeretjük hazánkat, melynek nyelvében, kultúrájában, törvényeiben élünk, — de ugyanakkor nem felejtethetjük el a távoli *Anyát, Erec Jisraelt*, aki várja gyermekeit és megbocsát nekik akkor is, ha elhagyták őt és vétektek ellene. Az irgalmas Anya szeretettel várja gyermekei visszatérését. Nem lehet elfelejteni az Anyát sehol és semmi körülmények között. Amint a zsol-tár esküvése mondja: *Ha elfeledlek Jeruzsálem, száradjon el az és jobbam, tapadjon a nyelvem nyemhez, ha meg nem emlékezem rólad, ha nem emelem Jeruzsálemet minden örömöm csúcsára”.*

Ezt mondotta Prato főrabbi a pesti hitközség vacsoráján az elnökök, előljárók és egyéb hivatalos vendégek előtt, akik uttógva szoltak egymáshoz: *Hát ez is cionista?*

Az áruló elszólás

Tudvalevőleg a már egyszer unifikált Kőbánya megindította a válólépt a gögös, kötelességeit elhanyagoló, rendkívül önző hitestárs, a pesti nagyúr ellen. Mint a válóperrel hirtelenül nyakonöntött elbizakodott férjek, ez is megrökönyödve a másik fél határozottságától, megpróbálja a tárgyalgatást, hátha sikerül fellobogtatni a régi lángot és újra visszaállítani az unifikációs közösséget. A minap is tárgyalta egy közös bizottság, amelyen a kőbányai kiküldöttek között ott volt a régi, a pestiek között pedig a jelenlegi raseköl is. Ez utóbbi többször is hangoztatta, hogy ő rajtuk nem múlik ez a megegyezés és a további egyetértés sem, elvégre mi az a 20.000 pengő, amibe ez a frigy nekik évente kerülne, csak hogy a tulsó oldalon nem találkoznak min-

denütt olyan magatartással, mint amilyennel (a korábbi elnökre mutat) pl. itt találkoztak. Ha esupa ilyenekből állana a kőbányai vezetőség, akkor már is szent volna a béke, mert hát mit is számít az a 20.000 P egy *hatmillió*s budget keretében...

A *hatmillió*n nagy kérdőjelek és megdöbbenéstől hosszúra nyúlt felkiáltójelek rajzolódta az arcokra, mire a szónok is észrevéve a kellemtelen elszólást, így próbálta helyreütni azt:

— *No igen, hatmillió, a chevra-val együtt...*

A megnyúlt arcok még hosszabbra nyúltak: *Hát a hitközségnek és a budapesti chevranak budgetje már együttes budgetnek számítana?*

— **Adler Gyula sirkőavatása.** Vasárnap délelőtt avatták fel néhai Adler Gyulának, a Pesti Izr. Szentegylet elnökének és díszelnökének síremlékét a keresepüti temetőben. Az egyházi szertartást Fischer Gyula dr. főrabbi végezte, aki szép beszéddel áldozott a néhai elnök emlékének, utána a pesti izraelita hitközség és szentegylet képviselőiben Dési Géza dr. alelnök méltatta azokat a kiváló érdemeket, melyeket néhai Adler Gyula a szentegylet körül hosszú időközön át szerzett. Ezután Linetzky Bernát főkantor vezetésével egyházi énekeket adott elő az énekkar.

— **Dr. Róth Sándor tétényi főrabbi.** A nagytétényi orth. hitközség dr. Roth Sándor rabbit, aki jelenleg Mannheimban működik, egyhangulag kerületi főrabbijává választotta meg.

— **Zsidó szülők figyelmébe.** Okleveles, állástalan tanárok, tanítók és tanítónők szerény, esetleg természetbeni díjazásért vállalták elemi- és középiskolások házitánítását, egyes tárgyak (nyelvek, hittan, zene, matematika, stb.) oktatását, bármicvák előkészítését. Szakszerűség, képzettség, egyéni lélektani módszer. Közvetítés és referencia: Grsz. Izr. Tanítóegyesület, Wesselenyi-utca 44. Telefon: 144—085.

ZONGORÁK, HANGSZEREK
legjobbakk. legolcsóbbakk
REMÉNYI hangszertelepen
Budapest, Király-u. 58.
Kérjen 59. sz. árjegyzéket.

Előkelő uriaszony
a Barcsay-gimnázium közvetlen közelében
tanári korrepetálással, külön szobával
teljes ellátást adna 1—2 diák számára.
Cím: a kiadóhivatalban.

BOROS ÉS KOHN
cégtulajdonos: BOROS JÓZSEF
SIRKŐRAKTÁRA
Budapest, Károly-körut 17. sz.
Most: az új üzletházban.
1937-ik év végével költözködik
Olcsó árak!

STEINER ÁRMINNÉ סטינער ארמין
imakönyvkereskedése
Budapest VI., Király-u. 8. Tel.: 123-806
Imakönyvek, finom minőségű gyapjú- és selyem-talcsok, kegyeserek Menyaszonyi imakönyvek nagy választékban, legfinomabb bőrkötésekben. Zsidó tudományos könyvek. Veszék használt zsidó tárgyu és héber könyvek magas áron. Kérjen árjegyzéket!

HIREK

NAPTÁR

1937. szept. 2., csütörtök. — Elul 26. — Szept. 3., péntek — Elul 27. (szombat bejöv.: 6.20) — szept. 4. szombat — Elul 28.) Hetiszakasz: Niccovim; haftóra: Szósz oszisz. Jezsajás 61 f. 10—63 f. 8; 5. és 6. perek, szombat kimenet: 7 óra. — (szept. 5, vasárnap — Elul 29.) Erev Ros-hasónó, zóchor börisz. ünnep bejöv.: 6.10 (szept. 6, hétfő — Tisri 1. Ros-hasónó 1. napja, haftóra: Vájhi is echod, Sámuel I. k. 1. v. — 2. f. 10 v.-ig. délután taslich — szept. 7, kedd — Tisri 2. (Rós-hasónó 2. napja, Haftóra: Kó omár Hás-sém, Jeremiás 31 f. 2—20. ünnep kimenet: 6.45. szept. 8, szerda — Tisri 3, (Gedaljo böjtje) — szept. 9. csütörtök — Tisri 4. — szept. 10. péntek — Tisri 5. szombat bejöv.: 6 óra — szept. 11, szombat — Tisri 6.) Sabbosz suvo, hetiszakasz: Vájjelech, haftóra: Suvo jisroél, Hóset 14 f. 2—10. és u. o. 7. f. 18—20 szombat kimenet: 6.46 — (szept. 12, vasárnap — Tisri 7. — szept. 13, hétfő — Tisri 8. Sólós eszré mid-dósz — (szept. 14, kedd — Tisri 9.) Erev jóm hakkipurim, kápporosz, Kol-nidre; ünnep bejöv.: 5.55 — (szept. 15. — szerda — Tisri 10.) Jóm hakkipurim, Hafóta: Szóllu, szóllu. Jezs. 57. f. 14. v. — 58. f. 14. v. ig. mázkir, délutáni haftóra: Jóna könyve, ünnep kimenet: 6.38 — (szept. 16, csütörtök — Tisri 11. — szept. 17, péntek — Tisri 12 szombat bejöv.: 5.50 — (szept. 18, szombat — Tisri 13.) Hetiszakasz: Haázinu, haftóra: Vájdábbér Dovid. Sámuel II. 22. f. 1—51. v.-ig szombat kimenet: 6.38.

— **Boldog újévi ünnepeket kívánunk a ZSIDÓ ÉLET kedves olvasók közönségének.**

— **A Kispesti izr. Jótékony Nőegylet** nyári gyermekfoglalkoztatója aug. 19-én fejezte be működését. Két hónapon keresztül 35 leányka töltötte ott el délutánját kézimunkával és hallgatta a zsidó nő életéről és munkájáról szóló oktatásokat. Szórakozott mesével, testgyakorlással és minden nap bőséges uzsonnában volt része. A befejezéssel kapcsolatos kézimunkakiállításán a megjelent hölgyek gyönyörködtek a szebbnél szebb munkákban és sokat vásároltak. Özv. Haász Miksáné elnökasszony vezetése mellett Gergely Nándorné, Goróe Aladárné, Lehner Sándorné, Gergely Zsuzsa, Lindenfeld Boriska Singer Gézané, Szalai Gyuláné és Szatmári Jakabné vettek részt délutánonként a foglalkoztató munkájában.

— **A Szombat jubileuma.** Lapzártakor kaptuk kézhez dr. Kenéz-Kurländer Edének, a felekezeti sajtó doyenje lapjának jubileumi számát. Tíz éves lett a Szombat. Öszinte szeretettel üdvözljük ez alkalomból a lap főszerkesztőjét és kívánjuk, hogy még sok éven át folytathassa kultúrmisszióját a zsidó közösség érdekében.

— **A Magyar Cionista Szövetség Választmányának határozata.** Dr. Patai Józsefet a pesti hitközséget kritizáló cikkéért ért méltatlan támadás miatt a Magyar Cionista Szövetség választmánya augusztus 17-én este a következő határozatot hozta: „A Magyar Cionista Szövetség megütközéssel értesült arról a támadásról, amelyet a Pesti Izr. Hitközség hivatalos lapja, az Egyenlőség intézett dr. Patai József, a Mult és Jövő főszerkesztője, a zsidó kultúra világszerte elismert művelője ellen abból az alkalomból, hogy dr. Patai József a Pesti Izr. Hitközség kormányzati szellemét tárgyilagossá bírálatban részesítette. A Magyar Cionista Szövetség a bírálat teljes mértékben azonosítja magát, az ismert cikk minden ténybeli megállapítását és ténybeli következtetését helyesli és meg van győződve arról, hogy ebben a helyeslésben oly egyének is osztoznak, akik a Hitközség mai vezetőségéhez közel állanak. Sajnálattal állapítja meg a Magyar Cionista

Szövetség, hogy a felvetett problémáknak a cikk magas színvonalhoz méltó megvitatása helyett a Hitközség sajtója a kérdést személyi térre vitte át és ilymódon dr. Patai József méltatlan durva személyi támadások célpontja lett. A Magyar Cionista Szövetség ezen támadások ellen erősen tiltakozik és annak a reményességnek ad kifejezést, hogy a dr. Patai József ellen intézett támadások az általa felvetett nagy horderejű kérdések megoldását nem fogják elgáncsolni és a felvetett gondolatok tárgyában multhatatlanul szükséges vitákat és tárgyalásokat nem fogják elposványosítani. Amiről dr. Patai József írt, a magyar zsidóság életkérdése a Magyar Cionista Szövetség Választmánya dr. Patai Józsefnek nyilvános köszönetet mond azért, hogy ragyogó tollát és nagy tudományát a magyar zsidó közélet égető kérdéseinek szolgálatába állította. Ifj. dr. Miklós Gyula elnök s. k. Dr. Buk Miklós főtítkárs. k.

— **Kellemesen töltheti az ünnepeket a Hűvösvölgyi Nemzet Park penzióban** (L. Vadorzó-út 1—3.) mérsékelt árak mellett. Imaház a helyszínen.

— **Megnyitották a Tel-Aviv-i kikötőt a személyforgalom számára.** A Tel Aviv-i kikötőt az elmúlt napokban megnyitották mindenfajta kereskedelmi hajók számára. A jövőben utasok is partra szállhatnak az új kikötőben.

— **Reich Koppel Jahrzeitja.** Hagyományos keretekben tartotta meg a budapesti orth. saszehevra Reich Koppel Jahrzeitját. Az újonnan felavatott templomot zsufolásig megtöltő közönség áhítattal hallgatta Sussmann és Steif rabbik beszédeit.

— **Házasság.** Kecskeméti Alica (Kecskemét) és Herzog Dezső (Tab) házasságot kötöttek. (Minden külön értesítés helyett.)

— **Rablótámadás Haifa kerületi parancsnoka ellen.** Vasárnap, augusztus 28-án Haifa kerületi rendőrparancsnokát, Abdul Effendi Kheir-t három felfegyverzett rablóból álló banda támadta meg és kirabolta. Felfegyverzett arabok több lövést adtak le a Hadassa-körhöz. Zsidó segédrendőrök viszonozták a tüzelést és elűzték a támadókat.

Mindenkit érdeklő

könyv a

Lakók és bérbeadók

joga.

Irta: **BERÉNYI SÁNDOR dr.**
ügyvéd. szakíró.

Tartalmazza a **legújabb lakásrendelet teljes és hiteles szövegét** bőséges magyarázatokkal, 1000 vezérszavas betűsoros tárgymutatóval és a **magyar polgári magánjog törvényjavaslatának teljes szövegével.**

Ára 3 pengő.

Kapható a Zsidó Élet kiadóhivatalában.

Zsidó ferdeségek

Nézi: DÉNES BÉLA

A zsidónak az élete sohasem volt könnyű s életlehetőségei mindig szűk korlátok között mozogtak, végig az egész Középkoron. Azzal foglalkozott, amivel éppen lehetett s amit éppen engedtek. Ez szükség-szerűleg kifejlesztett a zsidó emberben bizonyos ötletességet, találékonyságot, ami nemegyszer fölkel-tette a konkurrensék féltékenysé-gét s nem egyszer alapja lett igaz-talan és túlzott vádaknak. Ami igaz volt belőle, azon nem kellett szé-gyenkezniük s ez az: *a zsidó embert nem kellett féltetni, az mindig meg-ragadta a kínálkozó munkaalkalmat s lehetőségei s ott, ahol sokak kí-sérletezései hajótörést szenvedtek, ő még mindig megtalálta maga s esa-ládja számára a létfenntartás lehe-tőségeit.*

Nos... a magyar zsidóságról úgy látszik lassan-lassan kivész ez a találékonyság, ötletesség, a magát mindenkor fölhaladó ember bátor-sága és kezdeményező ereje. Sajnos, hazánkban a zsidóság helyzete nem a legrózsásabb. Akad ugyan pár tu-cat nagyiparos és bankvezér, akiknek jól megy, függetlenül attól, zsi-dók-e vagy nem zsidók, azonban a négyszázazernyi zsidóság túlnyomó része egyre jobban és jobban küsz-ködik nemcsak a mindennapi gon-dokkal, de a bizonytalanságnak az-zal a kínzó érzésével is, amit az egyre jobban s egyre szorosabban bezáródó s elzáródó életlehetőségek nyújtanak az ő s főleg a gyerme-kei számára. A közpálya nem jön számításba, az orvosi pálya sem. Mérnök alig talál elhelyeződést s még hivatalnoknak is nehéz beke-rülnie jófundált nagyvállalathoz, bankhoz. A kereskedelmet állandó egykéz-törekvésekkel sújtják agyon s ezen felül nyugodtan bevallhat-juk, felnő lassan egy keresztényi ke-reskedő generáció, mely épp úgy ért a kereskedelemhez, mint zsidó társa, bizonyítván ezzel azt, hogy nem kizárólag zsidó tudomány a ke-reskedelem, viszont sokkal kevésbé van köve s így a keresztény ke-reskedő hamarabb s jobban boldogul.

Folytathatnók még hosszán e le-írást, de erre nincs szükség, általá-nosan tudott dolgok ezek. Azt hinné az ember ezek után, hogy a zsidó-ságban, már a magyar zsidóságban, hatalmas kereső munka folyik, hogy nincs az a konjunktúrakutató intézet, mely buzgóbban keresné az új lehetőségeket, mely lendületeseb-

ben adná meg az új irányítást. *Azt hinné az ember, évek óta működik egy hatalmas zsidó intézmény, mely kizárólag a szükséges és elkerülhe-tetlen zsidó átrétegződéssel törődik, foglalkozik, mely megmondja a zsi-dó szülőknek, íme, ezen a pályán ilyen meg ilyen lehetőség mutatko-zik ma s mutatkozik a jövőben. His-zen a zsidó szülő teljesen tájéko-zatlanul áll mindezekben. Neveli a gyerekeit, költi rá az oly nehezen előteremtett és megszerzett összege-ket, de legtöbbször csak annyit tud, hogy fiának, lányának, sorsa telje-sen bizonytalan. De legalább ezt a tudását nem cseréli meg az élet. A napokban egyik legelőkelőbb zsidó írónk, aki a magyar irodalom nagy büszkesége is egyben, megállapí-totta, hogy zsidóságunk teljesen ma-radi felfogású, tudatlan s művelet-len, mert nem az a művelt, aki x könyvet elolvas, hanem az, aki az olvasottaknak — hasznát is tudja venni! Persze mondhatná s joggal mondhatná erre valaki, hogy nem a kis zsidók dolga, hanem a vezetőké, az ilynemű munka elvégzése. A ve-zetőké... Hát vannak egyáltalán zsidó vezetőink? Sajnos... csak hitközségi elnökeink, hitközségi — fűhrerjeink vannak s mint mindig, megint a kiesiny zsidó lesz az, aki ennek is, meg a problémák megol-datlanul hagyásának is végered-ményben a levét megissza.*

Mindezt pedig abból az alkalom-ból tartottuk újból időszerűnek el-mondani, hogy a nagy magyar Alföld életében az alföldi öntözés meg-indításával új élet kezdődik, mely talán döntően fontos az egész ország sorsára, jövődjére. A Kor-mányzó Úr jelenlétében tartott ha-talmas, szakszerű előadásból meg-tudtuk, hogy az emberi étkezés tel-jesen átalakul, hogy az ülfoglalko-zás következtében az emberiség egyre nagyobb mértékben igényli az állati fehérjét s hogy ehhez fe-hérjedus erőtakarmány kell, lu-cerna, aminek termesztéséhez Orosz-országon kívül sehol sincsenek meg oly mértékben a kedvező előfelté-telek, mint az öntözés alá kerülő Alföldön. Megtudtuk, hogy a cellulóze-termelés céljait szolgáló kukorica-

termelés ugyancsak döntő mód fon-tos, nem beszélve az intenzív gyü-mölcs és zöldségtermelésről. *Kér-dezzük: hányan figyeltek föl a zsi-dók közül erre az előadásra s hány zsidó szülő határozta el, hogy fiát nem orvosnak taníttatja, de tanul-jon a gyerekek intenzív gyümölestér-melést, tyúknevelést és nyúlartást. Három-négy-öt holdból már reme-kül meg lehet élni, gondoljunk csak a bolgárokra s hány probléma vár még megoldásra... Ne feledjük, olyan munka ez, amin Magyaror-szág sorsa dől el s ne feledjük: al-kalom ez végleg bekapcsolódnai az ország testébe oly módon, hogy sen-kinek szava sem lehet hozzá, sőt...*

És ami a legfontosabb, új exisz-tenciák szárai alapozódhatnak így meg. Hol van hát az a bizonyos al-kalmazkodási hajlam, a mindent meglátó s mindent felhasználó zsidó szorgalom, ész, tehetség, mely önmaga hasznára, de ugyanakkor mindig a közösség hasznára is a legnagyobb eredményeket produ-kálja.

Vagy talán ez is csak az antisze-miták egyik kedvelt meséje lenne?

— **Nemzeti szocialisták nem le-hetnek a Rotary Club tagjai.** Wal-ter Buch a nemzeti szocialista párt legfelsőbb bírója a „Völkischer Be-ooachter”-ban közölt cikkében ki-fejti azokat az okokat, melyek arra indították a német kormányt, hogy a párt tagjai számára meg-tíltsa a Rotary Clubba való belé-pést. Busch rámutat a club ameri-kai eredetére és leszögezi, hogy alapszabályainak egyes pont-jai ugyan közelednek a nemzeti szocialista gondolathoz, mások viszont szöges ellentétbe állnak hozzá... Így elsősorban kifogásolandó, hogy a Rotary-nál a zsidókérdést nem antiszemita szempontból kezelik.

— **Mellőzik a zsidóellenes beszé-deket a nürnbergi kongresszuson.** Valamennyi eddigi nürnbergi nemzeti szocialista kongresszuson, melyeken résztvettek Hitler kancellár, a birodalmi miniszterek és a párt vezetők is, vad támadások hangzot-tak el a zsidóság ellen. Igen érde-kes ennél fogva az a Londonból származó hír, mely szerint a legkö-zelebb megnyíló ezévi nagygyűl-ésen részt fog venni az angol és a francia követ is. Állítólag a nemzeti szocialista párt vezetősége bi-ztosította az angol nagykövetet arról, hogy ha megjelenik a kon-gresszuson, nem lesz kénytelen éles zsidóellenes kirohanásokat végig-hallgatni.

Matteine c i á n o z
jótállással

Király ucca 16. Tel: 116-138.

Jákob álma

Írta: Thomas Mann

Estére esillagfénynél Jákob elérkezett Luz határába, egy helységbe, melyet nem ismert, — amint az egész táj általában idegen volt számára — s mely a többnyire lépesőzetes szőlőtermelő és a vidéket hullámossá tevő dombok egyikén épült. Az ösvényektől átszelt lejtőn félmagasságban szorultak egymás mellé a falnak kevészámú kockaházai s minthogy az elszegényült utasnak egy belső hang azt súgta, hogy itt fogjon éjjeli szállást, a dombnak nekihajtott a közbejött siralmas-viharos esettől még egészen megrökönyödött és kissé esőkönyös tevéjét, amely előtt kissé szégyenkezett. A bekerítő vályogfalon kívül eső kútnál megítatta az állatot és saját arcáról lemosta szegyenének nyomait, mitől tetemesen javult a hangulata. Koldusvoltának érzetében mégis vonakodott attól, hogy bebocsátást kérjen Luz lakóinál, hanem az eleven birtokot, amely most mindegyik felé, fel egészen a domb lempült csúcsáig, melynek megpillantásakor sajnálkozás fogta el afölött, hogy ide előbb, idejekorán el nem jutott. Mert köveknek szent körzete, egy gilgál menedékhelyül jelölte meg e térséget, s ha lábát itt megveti, az utonálló ifjú Elifáz mitsem tehetett volna ellene.

Közepén a gilgálnak egy különös kő emelkedett, szénfekete és kúpalakú. Nyilván az égből hullott és esillagerő szunyadtak benne. Jákob jámboran felemelte szeméit és karjait és úgy érzé, hogy még jobban megerősödött. Itt akarta elöltöni az éjszakát, míg azt újból elrejtí a nap. Fejtámasztékul kiválasztotta a körzet egyik kőtuskóját. Jöjj, mondá, vigasztaló öreg kő, támasszad éjszakára fejed a békételemnek! Reáborította fejkendőjét, kinyújtózott, a nemzőerőt jelképező égiszármazékok felé emelve fejét, kissé még s csillagokba hunyorgott és elszunyadt.

Most nagy volt a mozgalom, most beteljesedett számára, valóra vált rajta, az éjszaka kellős közepén, a mély álomba merülés néhány órája után, hogy felemelte fejét minden megszegyenülésből a legdiseőbb látomáshoz, amely magában foglalt minden képzetet, amit a királyság és istenség felől csak rejtett a lelke. Ezt a látomást építette

ki álma terébe a maga vigasztalására és megerősödésére az ő megalázott lelke, tükön mosolyogva megalázott voltán... Álma nem vitte tovább e helyről. Abban is megtámasztott fejfel feküdt és aludt. De szemhéjai átbocsátották a szertelen fényességet; rajtuk keresztüllátott, látta Bábelt, látta a menny és föld köldökkötőjét, a legmagasabb palotához vezető lépesőt, a számtalan, tüzes és széles, esillagvilági felvigyázóktól őrzött fokot, melyeknek feljárója a legmagasabb templomhoz és uralmiszékhez vezetett fel. E fokok nem voltak sem kőből, sem fából, sem más földi anyagból, mintha izzó éreből és rakott esillagtűzből lettek volna alkottatva; bolygófényük mérhetetlen szélességben szétterjedt a földön és fenn a magasban s távolban túlaradó káprázattá fokozódott, melyet nyitott szem el nem viselhetett, csupán esukott szemhéjon át lehetett szemlélni. Tollas emberállatok, kerubok, leányzóarcú esukottszárnyú koronás tehének állottak kétfelől mezduatlanul, egyenesen előrepillantva s a tér harántosan előre és hátrarakott lábaik között érefelülettel volt betöltve, melyen szentséges szójelek izzottak. Kuporgó bikabálványok, gyöngyszalaggal homlokuk körül, fültinésekként, melyek oly hosszúak voltak, mint az arcukról lecsüngő rojtalakú és alulgöndörödő szakál, kifelé fordították fejüket és hosszú pillájú, nyugodalmas szemekkel az alvóra tekintettek, — váltakozva oroszlánszerű lényekkel, melyek farkukon ültek s melyeknek domború melle tüzes gubanceal volt befödve. Ugy tetszett, négyszögűre fátott szájukból fujtattak, úgy hogy bős piszeorruk alatt bajszuk felborzolódott.

Az állatok között pedig a "feljáró

messzeségében szolgálók és követek jártak keltek lépésben és lépesőfokonként vonulva a lassu körmenet rendjén, amely a csillagtörvény üdvét hordta magában. Alsótestüket ruházat fedte, mely hegyes írásjelekkel volt borítva és mellük ifjak mellénél lágyabbnak és asszonyokénál laposabbnak látszott. Fejükön esészéket vittek felemelt karokkal vagy hajlított karukhoz táblát támasztottak s erre mutatva újjukat helyezték; sokan pedig hárfáztak és fuvoláztak, lantot és üstdobot vertek és mögöttük énekesek tartózkodtak, kik éreesen zúgó, magas hangjukkal a teret betöltötték és hozzá kezeiket ütemben összeesattantották. Így gomolygott és zúgott a világfeljáró messzesége a dallamos hangzöntől fel és le egészen a lángoló fényességig, ahol a keskeny tűzív és az oszlopos, magas párkányzatú palotának kapuja állott. Az oszlopok aranyos téglakövekből voltak alkottatva, melyekről pikkelyes állatok domborodtak ki, párdulábakkal elül és saslábakkal hátul, és a tűzkapu oldalain bikalábakon állottak a gerendázattartók négyeszes szarvazatú koronával és drágaköszemekkel és fodrozott, nyalábolt szakállal arcukon. Előtte pedig állott a Királyi Hatalomnak széke és lábainak aranyzámolya és mögötte fűjál és tegezzel egy férfiú, aki legyezőt tartott süvegkoronája fölé a Hatalomnak. Ez holdfényruházatot hordott, melynek rojtjait tüzlángoskak alkották. Felettébb erőteljesek voltak karjai Istennek és egyik kezében az életnek bélyegét tartotta és a másikban ívésésézt. Kékes szakállat érepanatok fogták össze és magasan ívelt szemöldöke alatt arculata fenyegetett bős jóssággal. Előtte még egy férfiú állott széles homlokkötővel feje körül, hasonlatosan valami fővezérhez és a trón legközelebbi szolgálójához. Ez a Hatalomnak arcába pillantott és tenyerével rámutatott az alvó Jákobra ott a földön. Ekkor az Ur bő-

Hittestvéreink!

KOZMA

Alap 1860 óta
garantálja a minőséget

KALAP

I N G

NYAKKENDŐ

külföldi világmárkák

Károly-krt 3, (saroküzlet)

lított és fellépett izmos lábaira és a főember gyorsan lehajolt, félrehúzza a zsámolyt, hogy az Ur álljon. És Isten felállott a trón előtt és Jákob felé tartotta az életnek bélyegét, és a levegőt a mellére szívta, úgy hogy ez kidomborodott. És a hangja pompás volt, amikor csengve belevagyult a fel- és levonulók zsoldtározásába és csillagzenéjébe és azzal szelidhatalmas összhangba olvadt. Ő pedig így szóla: „Én vagyok! Én vagyok Abiráim Ura és Izsák és a tied. Szemem terád pilant, Jákob messzetekintő kegyelemmel, mert én meg fogom sokasítani magzatodat a föld poraként és mindenekfelett légy te áldott és vedd ellenségeid kapuit birtokodba. Megóvlak, megőrizlek, bárhol jársz, és gazdagon visszahozlak a földre, hol alszol és soha téged el nem hagy-lak!” Így dübörgött el harmoniában a Király hangja, és Jákob felébredt.

Miesoda álomlátás volt ez és miesoda felmagasztosulás! Jákob sírt örömeiben és ugyanakkor nevetett Elipházon, miközben a csillagok alatt járkált, körében a köveknek és szemügyre vette azt, amelyre a látomáskor fejét támasztotta volt. Miesoda térség ez, gondolá, amelyre véletlenül bukkantam! Fázott az éjszaka hüvösségében és mélységes izalmában borzongott és így szólt: „Van rá okom, hogy így borzongok, van rá okom! Luz lakói alig-alig sejtik, miféle térség ez itten, mert menhelyre tették ugyan és Gílgálnak rendelték, de époly kevéssé tudják, mint ahogy én nem tudtam, hogy ez itten minden bizonynal a jelenvalóságunk térsége, a diesőségek kapuja s a mennynek és földnek átkelőhelye!” Ezután néhány órára erős és büszke, titkos újjongással teli álomba merült de pirka-dakkor felkelt és Luz felé vette útját és a boltok elé lépett. Mert övének redőzetében egy sötétlénk lazurkőves, peesétflemez gyűrűt rejtgetett, melyet Eliphaz szolgái nem találtak meg. Ezt áron alul eladta némi szárazélelemért és néhány korsó olajért, mert nevezetesen olajra volt szüksége, hogy megtegye azt ami szándékában volt és amit kötelességének vélt. Mielőtt keletre, Nahrina vize felé vette útját, megint felment az álomlátás helyére, emlékoszlopként egyenesen megigazította a követ, melyen aludt, jócskán olajat esurgatott róla és így szólt: „Bét — Él, Bét — Él legyen e hely neve, nem pedig Luz, mert a jelenvalóság háza ez, és Isten a Király

a lealázottnak itten megnyilatkozott és módfelett megerősítette annak a szívét. Mert bizonyára túlzott és mértéktelen volt a hárfák hangjai közé kiáltott szava, hogy magzatom számos leszen a föld poraként és nevem fennen diadalmaskodni fog diesőségekben. Ha pedig velem lesz Ő, amint ígérte, és megőrzi léptemet az idegenben; ha megadja kegyelemet és testemnek öltözetét és épen hazatérnem enged Izsák házába, úgy Ő legyen az én istenem és senki

más, és Neki áldozom a tizedét mindennek, amit Ő nekem ad. És ha efelett beválik, amivel Ő mértéktelen módon megerősítette szívemet, úgy ez a kő legyen az Ő szentelye, ahova szakadatlanul táplálékot hozzanak Neki és ezenfelül szüntelenül sós füstölőszert égessenek az Ő orra számára. Ez fogadalom és ígélet a másíknak ellenében, és Isten, a Király, most tegyen úgy, ahogy érdekében állónak véli”.

Fordította G. S.

Híres zsidó színészek a Nemzeti Színházban

A Nemzeti Színház jubileuma alkalmából már egy cikkben foglalkoztunk azokkal a kiváló zsidó vallású vagy származású szerzőkkel, akik mindenképpen megérdemelték volna, hogy a jubileumi programban legalább egy művükkel szerepeljenek.

Most néhány olyan zsidó származású művészt és művésznőt sorolunk fel, akiknek neve nagy és maradandó, akik alakításaikkal segítettek naggyá tenni az ország első színházát.

Legelőször *Ellinger József*et, a híres tenoristát kell említenünk, akit gróf Ráday Gedeon intendáns hódította el az Erzsébetteri német színházról. Ellinger, aki Budapesten született 1820-ban és itt is halt meg 1891-ben, akkor már igen változatos pályát futott meg a pozsonyi kóristaságtól a bécsi, müncheni, frankfurti, gráci operaházi tagságig. (Leánya, a későbbi Maleczkyné, mint az Operaház művésznője és a Zeneakadémia énektanára szerzett nagy nevet magának).

Ney Dávid következik a sorban, a szabólegényből és templomi kardalusból vált halhatatlan énekes, aki 1874-ben került a Nemzeti Színházhoz és már az első fellépésével a Hugenottákban döntő sikert aratott. Innen került át az 1884-ben megnyitott Operához.

Ünnepelt kedvence volt a régi Nemzetinek *Csillag Róza énekesnő*, gyönyörű mezzoszoprán hangjával. Csakhamar elhódította azonban a bécsi opera. Mint Bécs ünnepelt énekesnője cserélte fel később a világot jelentő deszkákat a bécsi Zeneakadémiájának tanára állásával.

Már az újabb nemzedék soraiból valók és előttünk futottak meg vagy futják még tüneményes pályájukat a színészek következő halhatatlanjai:

Aczél Ilona, a Nemzeti Színház örökös tagja, modern színművek kimagasló szerepeit alakította. Ősei hitét elhagyta.

Csillag Teréz a Nemzeti és Víg-színház történetében szerzett nagy nevet magának, szintén elhagyta ősei hitét.

Fáy Szeréna egyenesen az Akadémia padjairól került az ország első színpadára. Az Ember tragédiájának „Évá”-ja vagy Shakespeare alakításai feledhetetlenek. Kitért.

A férfiak közül először *Beregi Oszkár*t kell említenünk, nálánál jobban még színészt nem rajongott a közönség. Az ország nagy kárára és a színműértő közönség nagy fájdalmára politikai haisza következtében 1919-ben el kellett hagynia az ország első színpadát, sikerei színhelyét.

Boldog ünnepeket kíván
kedves vevőinek

B E N E D E K D E Z S Ö
Budapest, VIII., Bérkocsis-u. és
Nagyfüvaros-u. sarok.

Zugligerben villában, családnál, gyerekeknek, felnőtteknek
penziószerű orthodox ellátás
Imaház a közelben. Ünnepekre előjezés,
Schiffernél, Aranyas-ut. 10. Telefon 164-838.

Paplanokat olcson árúit, készít **BLAU**
paplan üzem Király
ucca 19. sz. (udvarban) Dunánját paplaná, réci
paplanát újja alakíttjuk. Telefon: 142-859

Sziklás-féle INTERNÁTUS nyitv. jogú magyar-német kertli iskolaival. Gyönyörű kert, nagy játszóter. Kitűnő levegő
UJPEST, LŐRINCZ-UTCA 104. Telefon: 295-484

Gál Gyula szintén a legnagyobbak közül való, Lear-je, Shylockja, de többi alakítása is örökbeesüek. 1901-ben került a Nemzetihez és 1923-ban örökös tag lett.

Ivánfi Jenő nevét sem felejtjük el a színházlátogató, aki őt csak egyszer is látta. 1894-ben került a színházhoz, amelynek utóbb főrendezője és örökös tagja lett. 1920-ban, két évvel halála előtt hagyta el ősei hitét.

Meg kell emlékeznünk végül **Rózsahegy** Kálmánról, aki fölülmulhatatlan humorral és természetességgel alakítja úgy a magyar parasztot, mint Shakespeare és Moliere komikus alakjait. Őt is számították sikerei színhelyéről. Vallását elhagyta.

E kis csokor a nagyok és halhatatlanok közül is, amely korántsem teljes, mutatja, hogy a zsidók mint színészek is nagy nevet vívtak ki maguknak a Nemzeti Színház színpadán.

— r. — nd.

A zsidók köz- és magánjoga Lengyelországban

Írta: Dr. STEIN ARTUR

Mindebből nyilván adódik a judaizmus álláspontja a fajtság kérdésében.

Akiket közös nyelv, közös származás, közös múlt, a jelenben pedig azonos politikai célok fűznek össze, azokat tekintik egy fajhoz tartozóknak. A nyelv, a származás, a múlt, a politikai cél volnának tehát a fajtság jellemző és jellegzetes sajátosságai.

Csak hogy a Tóra szerint Isten büntetésképpen sújtotta az addig együgyű emberiséget azzal, hogy összezavarta nyelvüket és így nem értették meg egymást. Valójában ebből az isteni büntetésből formál erényt, érdemet, kiváltságot a fajtság. A nyelv különbözősége tehát mint isteni büntetés, nem lehet Istennek tetsző mozgalom alapja és nem egyeztethető össze a judaizmus világnézetével.

Ami pedig a származást illeti: *ő csak egy van* — Ádám, mindenki más csak utód, leszármazott. A leszármazottak korából bárkit kiemelni, bárkit kiragadni és megtenni őznek, nem más, mint a történelem meghamisítása.

Az emberiség történelme Ádámmal kezdődik, Ádámig nyúluk vissza a múlt, ott van a kezdet, minden más csak folytatás és a folytatást nem lehet megtenni kezdetnek.

Ami végül az azonos politikai célt illeti: még a fajtságnak sem engedhetetlen kelléke a politikai cél és törekvés. Hiszen épp ez a politikai aspiráció választja el a nemzetiségtől és nemzetétől. Nemzetiség ugyanis az a politikai öntudatra ép-

redt közösség, amely egy meghatározott területen az államhatalom megszerzésére törekszik; ha a nemzetiség ezt a célját el is érte, akkor nemzet. Németországban a németiség nemzet, Csehországban nemzetiség, Amerikában legfeljebb csak faj. A zsidóság is: valamikor nemzet volt Palesztinában, és ha ott az államhatalmat ismét megszerzi, megint nemzet lesz; ott Palesztinában a zsidóság lehet nemzetiség, ha az államhatalom megszerzésére aspirál és tömörül, de *sehol máshol a világon a zsidóságnak politikai aspirációi nincsenek.*

A zsidóság vallási elkülönültsége csak *védelmi eszköz*, fajtsága is csak ezt a célt szolgálhatja. Ha tehát a zsidóságot fajnak is tekintjük a cionizmust pedig a zsidó faj nemzetiségi mozgalmának, akkor sem rejt magában semmiféle veszélyt a cionista mozgalom egyetlen államra nézve sem, de nem tekinthető a zsidó közösség áruelőjének az, aki a cionista aspirációkat nem teszi magáévá, — amely mint zsidó mozgalom csakis addig és azért lehet jogos és indokolt, mert mások fajtsága *védelmi szempontból* szükségessé teszi.

Nem veszélyes a cionista mozgalom egyetlen államra nézve sem, mert hiszen a zsidók *állampolgári hűsége és nemzetiségi érzése soha és sehol kollízióba nem kerülhet* és így nem kell tartani attól, hogy állampolgári hűségével szemben nemzetiségi érzését fogja követni. Így kollízióba ugyanis az állampolgárok csakis *külpolitikai bonyodalmak* esetén keveredhetnek, amikor az állam, amelyhez az állampolgárság jogi kapcsolata fűzi, háborúba keveredik azzal az állammal, amelyhez fajtságánál fogva érzelmi momentumok kötik. Ha Csehország háborúba keverednék Németországgal, akkor a Csehországban élő németek kerülhetnek abba a dilemmába, hogy állampolgári hűségüket szegjék-e meg és csatlakozzanak német testvéreikhez, avagy pedig e testvéri együttérzést tagadják meg és az állampolgári kötelességnek tegyenek eleget. Minthogy azonban oly állapot alkotó nemzetiség, amellyel a zsidóság fajrokonságban volna — esetleg idővel Palesztina ki vételével — sehol sincsen: ez a kétségtelenül minden államra nézve veszedelmes kollízió a zsidóságnál soha és sehol sem következhet be. És épp az, hogy egyetlen államalkotó nemzettel sem áll rokonságban a zsidóság, oka és magyarázata annak, hogy a zsidóság *mindenkor hű fia volt és lehetett annak az államnak, amely számkivettségében menedéket nyújtott neki.* A zsidóságnak elkülönültsége és elkülönültségének oly aspirációi, amelyek még mint pium desiderium sem tendálnak az államhatalom felé, oly emberi és jogos igények, amelyeket minden más felekezetnek, minden

más nemzetiségnek és nemzetnek, tisztelni, becsülni és támogatni lehet is, kell is.

Hogy valamely közösség folytonosan-e nemzetiségi politikát vagy sem, az mindig csak célszerűség és nem gyávaság kérdése. A történelem véres lapjai szomorú tanubizonyságot tesznek amellett, hogy gyakran többet ártottak a közösségnek elhamarkodott és ügyetlen politikával a fajnak, mint amennyit lendíthettek volna sorsán, ha egyáltalán nem tesznek semmit.

Alakulhat a politikai helyzet úgy, és lehetnek a viszonyok és körülmények olyanok, hogy a vezető egyéniségekre szinte parancsolólag háramlik az a kötelesség, hogy fajtatestvéreiket politikai mozgalmakra sarkalják. De nem áruelőja fájának az, aki a viszonyokat, a helyzetet, a körülményeket másként itéli meg és aki ily politikai mozgalomtól félti fáját akár azért, mert azt szellemileg és szervezetenleg még nem tartja eléggé fejlettnak, akár azért, mert az akadályokat tartja leküzdhetetleneknek és ezért a mozgalom sikerében nem tud bízni.

Az Amerikában élő némettség nem áruelőja a németiségnek, ha Amerikában nincsen ily politikai szervezete. Épp így nem előfeltétele vagy követelménye még a zsidóság fajtságnak sem a politikai szervezkedés, különösen a diaszporában, hiszen a zsidóságnak kizárólag csak Palesztinában és Palesztinára vonatkozólag voltak és lehetnek politikai ambíciói.

(Folytatjuk)

Pilsudski és a zsidók. A varsói zsidó lapok kivonatokát közölnék Pilsudski marsall emlékirataiból, melyekben állást foglal a zsidókérdésben. A lapok rámutatnak arra, hogy ezek a megállapítások igen tanulságosan bizonyítják, mennyire más felfogást vallott a nagy marsall ebben a kérdésben, mint azok, akik azt állítják magukról, hogy szellemi hagyatékának letéteményesei. Az emlékiratok első kötetében megállapítja többek között Pilsudski, hogy úgy a zsidók kitalálása, mint a numerus clausus bevezetése a tanintézetekben csak az orosz burzsoáziának érdeke, mely ily módon akar megszabadulni kellemetlen vetélytársaitól a kereskedelemben és szabad foglalkozásokban. Ami Lengyelországot illeti — írja tovább a marsall — nem állítom, hogy a mi burzsoáziánk túlságosan szeretné zsidó polgártársait de bizonyos, hogy a zsidóságnak jogait korlátozták, abban maga is hibás, mert önként szolgáltatva ki magát ellenségeinek. A nép azonban jóindulattal volt iránta, mert a tömegintézeteknél mindig a nép oldalán állott.

Pedagogus családnál szigorúan rituális ellátás diák (leány) számára Budán. Zongora. Cima kiadóhivatalban

NUN FIA

Irta: Szekula Jenő

A tisztátalanok, a belpokosok és az elkülönítettek táborából, vad üvöltés hangját sodorta az esti szellő a vezéri sátor felé. Erről a hangról nem lehetett kivenni, hogy az esti imádság tömegszólam-e, vagy a fájdalom és az éhség csalsa a dühkitörést, ragályos betegségek miatt, törzseiktől elkülönített szerencsétlenek ajkára. Nun fia, Jehosua fölriadt álmából.

— Holnap át fogok kelni a Jordánon... Jerico ostromát nem lehet halogatni tovább.

Magára csatolta aranypántokkal díszített ökörbőrvértet, amelyet moábita harcos viselt valaha. Derekára kardot kötött föl és parittyát tűzött az övébe. Kezében kopja szorongott félelmetesen. Napsütötte homlokán kemény ráncok gömörödtek a megerőltető gondolkozástól, míg figyelte a reménytelen küzdelmet. Éhség és betegség ritkítja katonáinak sorát — és a ragály, — aminek a rossz táplálkozás és karavánkutak fertőzött vize az oka. Kanaán elfoglalása pedig nincsen befejezve, és még el sem kezdődött. Előbb át kell jutni a Jordánra és el kell pusztítani Jerikót. Tűznek és koromnak kell végeznie a jerikói istenek uralmával.

Lekerült a folyópartig. Álmodozva hámulta a túlnani partok gazdag vetését és szélben hullámozó árpföldeit. Tavasz meleg fuvalma izzott a levegőben. A vezérnek az egyiptomi kivonulás jutott az eszébe, amely negyven év előtt körülbelül erre az időre esett. És apjára gondolt és a különböző ózisokom elöltött évekre, vad és kegyetlen harcokban, idegen és ellenséges népekkel.

— De én már a jerikói mezőkön fogom megülni a fázét... tűmődött! És az ország terméséből fogjuk elkészíteni a kovásztalan kenyereket.

Merengésében egy hírnök zavarta meg, aki jelentette neki, hogy valahonnan messze földről követség érkezett, akik szövetséget szeretnének kötni a zsidókkal. Az idegenek lesoványodott tövéken és ijesztően beteges és éhségtől határra fáradt számarakon érkeztek. Iszákjukban megkeményedett és kővé gémberedett a kenyér, borostömlőjük elszikkadt a nap hűvében, sarujuk és ruhájuk merő rongy, életükön hadonásztak kozükkkel, míg félénk kíváncsisággal bámulták a harci sátrak ezreit, amelyek szabályos csatarendben állottak a síkon. Ráben és Gád törzsének ijesztő külsejű vitézeivel.

— Ozseével szeretnénk beszélni. Ozseével... kiáltozták, zagyva összevisszaságban.

— Talán Jehosuával?

— Ó a király?

— Ó a vezér.

Jehosua összeráncolta a szemöldjét, míg hallgatta az idegeneket, akik azt hazudták, hogy hónapokig utaztak a sivatagban, amíg ideértek. Ozseé... Ő vallóban ezt a nevet használta, nagyon régen, amikor, mint kém járta be a kanaánita országokat, Mózes parancsára, hogy az ellenséges területeket kikémlelje. Keleti ember ravasz óvatosságával, aki annyi nevet vesz föl, ahány városban megfordul. Mégis megkötötte velük a szövetséget, mert elhitte nekik, hogy olyan messze földről jönnek, ahol még a madár sem jár. Harmadnapra azután kiderült, hogy a követek szélhámosok voltak, mert nem messze földről jöttek, hanem a közeli Gabaonból, — ami a zsidó hódító hadjárat útjába esett. A szerződést pedig már nem lehet megváltoztatni, mert azt a törzsfőnökök is elfogadták és esküvel és kézfogással is megerősítették.

De Jehosua nem nagyon bosszankodott.

— Hát most már nem írthatjuk ki őket a föld színeről, mert az eskü kötelez. De szolgálmi fognak nekünk ők, mint favágók és vízfordók, ha majd Gabaonba bevonulunk.

Reményt és erőt költöztetett szívébe a gabaoniták gyávasága. Az ellenség, amelyik fél, az félig-meddig már le van győzve. De a Jordánon való átkelést mégis egyik napról a másikra halogatta. A törzsfőnökök is lebeszéltek. A folyó tizenöt láb mély és több mint száznyolevan láb széles. Ilyenkor árad, a tavaszi aratás idején. Várni kell, míg a Jordán duzzadó ereje elapad.

És sokszor kétségek gyötörték... hogy el tudja-e végezni a nagy feladatot, ami még Mózesnek sem sikerült, aki holtan esett össze a Nebo hegyén. Amit nem tudott kiharcolni a nagy próféta, aki szemtől szembe állott az istenséggel, azt hogyan vigye keresztül ő, az egyszerű és keményszívű katona, bár a próféta megáldotta őt és a halál pillanatában rajta felejtette kezét.

Ott állott még mindig a templom a tábor közepén... olyan, mint valami narci sátor... csak a méreteiben óriás. A templom még áll az aranyoltárral, füstölővel, mosdómedencével és hétlángú mécsessel, — de kérdés, hogy itt lakik-e még az Isten, aki valamikor együtt vonult a menetelő csapatokkal. Hiszen a templom fölött nappal nem lebeg már ködöcske, mint az egyiptomi kivonulás

idején, és vörös kecskebőr ponyvája fölött éjszakánként nem lobogott mennyekig nyúló tűzláng. És meg van a frigy-székreny... sítimfából gyönyörűen kiáragva, aranykarikáival, amibe a hordozó rudat lehet beletűzni... meg van még a szövetség, írásban lefektetve, de kérdés, hogy érvényben van-e, miután azt maguk a zsidók szegték meg? Kétségektől gyötörve Jehosua sokat imádkozott a templomban arccal a földre berulva. s az arany kerubinok ajkáról, mintha újra hallaná a mennyei szót: „Kéj föl... és vonul Jeriko ellen... légy katona és bátor!” Csak nem tudja, hogy valóban az angyalok beszédét hallja-e, vagy a saját feltűzött képzelete új csalfa játékot vele.

Újra lekerült a folyópartra és megbámulta a túlnani pálmakerteket, amelyek Jerikót övezik. A kerekedő széllel, mintha hárfák szólamát, a fuvalák hangját is hallaná... a pogány Militta vagy Astarot ünnepe, a bünbe és szerelmi mámorba esett város felől és megsejthette a fátylak lángját is, amelyek aranyszínre festik az eget. Ez megkeményítette a zsidóvezér szívét. És fohászkozott magában, bárcsak vele is csodát tenne az Isten, mint Mózesel, — hogy vakon követnék katonái megáradt folyón, holdszínű mezőkön keresztül, hogy a pogányság birodalmát eltörölhetné.

Eskor különös látomása volt. Heves szélvihar zúdult végig a folyón és megmutogatta annak zátonyait. A felülről jövő víz, mint a egy helyen megállott volna, és messze attól a várostól, amelyet Ádomnak neveznek, egészen Szántán hegyéig úgy feltornyosodott, hogy hegynek látszott, a lefelé folyó víz pedig feljött a puszta tengerébe.

— Még mindig történnek csodák! — kiáltotta föl Jehosua, míg eltakarta az arcát.

Visszaindult a tábor felé, hogy adót fuvasson. A hold emésztő fényében nőni, magasodni látszott a templomsátor és vörös kecskebőr ponyvája fölött, mintha tűzoszlop világított volna.

Hajnalba átkelt az egész sereg a Jordán gázlón. Elöl vonultak a papok, a frigy-székreny magasra emelve kezükben. Mikor túlparton volt az egész nép, Jehosua néhány elszámt ifjút visszaküldött a Jordárba, hogy hozzanak föl tizenkét követ a folyó medréből. Galgalában, — ahol tábort ütött, állította föl a tizenkét követ a tizenkét törzs emlékére, hogy utána elinduljon az ígért földjének meghódítására...

Férj hazmenendők és nősülendők
forduljanak bizalommal a huszonötévesedre
jennő **Nagy Jenő** házassági irodájához,
Budapest, Rákóczi ut. hatvanegy. T. l. f. o. n.
(Dizkrét, csejzéstelen levelezés.)

Emlékek

Stiller Bertalan

Irtta: FELEKI SÁNDOR

(9)

A sebészeti osztály főorvosa, nagybátyám Báron tanár sokszor ingerkedett vele, szidva a belgyógyászokat, hogy azok sötétben tapogatóznak. De azért éltük végéig meleg barátság fűzte őket egymáshoz. Sokszor voltak egymás vacsoravendégei s egyízben Báron nagy estebédet adott, melyen többek között sok egyetemi tanár, így a hírneves Kovács József professzor és Stiller is hivatalosak voltak. Báron kérésére mindegyik vendégre írtam egy-egy kis eszikelődő verset, így Stillerre is akiknek a Sas-utcában gyönyörű háza volt. A vers így szólt:

Vizsgálja tudással ember máját,
[lépit,
De amellet pompás palotát is épít,
S hogy, amit itt mondok, nem valami frázis,
Bizonyíték rá a Sas-utcai ház is.

Cikkem, mely nem akart életrajz lenni, hanem csak kis képek sorozata, a nagy mester életéből, hadd zárjam egy érdekes közléssel. Negyvenhét év előtt, 1890-ben, egy lexikon részére kellett megírnom Stiller professzor életrajzát. Tőle magától kértem az adatokat s ő szeretetreméltó módon egy teljes önéletrajzot adott magáról. Az életrajz harmadik személyben van írva, az ő gyönyörű gyöngybetűivel és most itt, a Zsidó Életben jelenik meg először. Azt hiszem, ezzel szép virágszállal járulok hozzá a nagytudós századik születésnapjának koszorúhoz. Közlöm a teljes önéletrajzot, csak az ahhoz fűzött s általa írt munkának hosszú sorozatát nem adom. Az önéletrajz kéziratát a mai napon az Országos Magyar Zsidó Múzeumnak ajánlom fel, hadd hirdesse ott a nagy tudós tudását és lelkes zsidó hithűségét. Az önéletrajz szóról-szóra így hangzik:

Stiller Bertalan szül. 1837. Miskolcban.

Jámor zsidó nevelésben részesült szüleitől, kik még élnek; legfőbb büszkeségük volt, hogy rabbi legyen belőle.

A hitközségi iskolát végezte, mely akkoriban Hochmuth Abr. vezette alatt mintaintézet volt; utóbbi még inkább volt hívatott pedagógus mint rabbi; különös képessége volt, a tehetségeket kiszemelni és helyes útnak indítani.

A miskolci evang. gimnáziumban végzett 4 osztályt. Mindenütt első volt; a hitközségi iskolában

annyit szerzett, hogy az algyimnáziumban a latin és görög nyelven kívül alig volt mit tanulnia.

Amellett Hochmuthnál héber tárgyakat tanult. 19 éves korában majdnem könyv nélkül tudta az egész bibliát, különösen Iesaiast. Hiróbot, a zsolotárokat; és mint Bar-Mizwe fiú maga szerkesztett magának héber beszédet.

1852-ben Pestre jött 10 ft-tal zsebében, s azóta semmiféle támogatásban többé nem részesült. Itt végezte a piaristáknál a felső gimnázium 4 osztályát; mindig 2-ik volt, akkoriban zsidó első nem lehetett. Ezen éveket nagy küzdelmekben végezte. Rosszul fizetett tanítás által tartotta fenn magát.

A 7. és 8. osztályban érlelődött benne nagy lelki tusák közt azon határozata, hogy a papi pályáról lemond, s orvostanra adja magát. Egész szellemi regeneráció volt az addig szentül tartott orthodox hitről nagy benső küzdelmek útján új világnézetet magának alkotni, mely nem engedte a lelkiismeretes ifjúnak, papi pályára adni magát.

Az orvostani éveket részint Pesten, részint Bécsben végezte, a legnagyobb szorgalommal. Különösen Bécsben, ahová nevelősködésként megtagarított néhány száz forinttal valódi furorral vetette magát a gyakorlati tárgyra Oppolzer, Skoda, Habra sat. vezetése alatt. 1862. az első pályadíjat nyerte, mely a pesti egyetemen ki volt írva 1863-ban kapta az orvosi diplomát.

Azontúl 2 évig volt másodorvos az izr. kórházban, ahol majdnem önállóan működött, miután az akkori főorvos Dr. Löwy átengedte neki az egész vezetést. 1865. óta magángyakorlatra adta magát, eleinte tiszta szegény praxis, mely csakhamar nagy mérveket öltött. Az első években népszerű tudományos élet-tani tárcákat írt a fővárosi lapokban, melyek bizonyos feltűnést keltettek, melyek részben előadások is voltak az akkori izr. magyar egyetemen, melynek buzgó tagja volt.

1874-ben Dr. Hermann Adolf halála után főorvos lett az izr. kórházban. 1876. magántanár lett az egyetemen. 1883. nyilv. rendkívüli tanár.

Az orvosegyetemen több éven át második és első titkár volt, évek óta választmányi tag, 1890-ben ülési elnök lett.

Íránya szakmájában mindig a gyakorlati és universalis célokra utalt; irodalmi működése is a belgyógyászat majdnem minden ágazatára terjed. Előadásai tisztán demonstratív gyakorlatiak.

Noha a papi pályára hivatást nem érzett magában, mégis meggyőződése szerint rajong a zsidóságról, és büszke annak történelmi hivatására a múltban és jelenben.

(Az Emlékeket folytatjuk).

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Hü olvasó. Budapest. Inkompabilitás latin eredetű szó, összeférhetlent jelent. E jelentésében nem magánéletbeli vonatkozásban használják, tehát nem azt akarják vele mondani, hogy veszekedés, hanem a közéletben jelöljük meg vele azt a helyzetet, amelybe akkor jut valaki, ha pl. egyik állásával járó kötelességeinek teljesítésében elfogulatlan-ságát, igazságosságát, jogérzékét befolyásolhatja vagy veszélyeztetheti egy másik, az előbbtől függő állása, vagy valamelyik személyi (rokoni függőségi stb.) kapcsolat stb. Iskolapéldája pl. az ilyen inkompatibilitásnak a Pesti Izraelita Hitközség Elnökének a hitközségben a VI. Községkerületben és az Országos Irodában viselt hármas elnöki szerepe. Mert ha pl. egy hitközségi tag vagy egy más hitközség pervesztes lesz a pesti hitközséggel szemben, akkor a községkerülethez vagy tovább az Országos Irodához fellebbezve, ott a fellebbezés felett döntő szerv élen ugyanaz az elnök szerepel, aki az ellenfélként szembeállított pesti hitközségnek is elnöke. Itt csak a vak nem látja az összeférhetlenséget. Avagy talán az elnökség halmozásánál be akarja bizonyítani, hogy vannak még angyalok (vagy legalább van még egy angyal) a földön?

E. S. Budapest. Igen, van róla tudomásunk: Mi úgy vagyunk informálva, hogy az illető volt hitközségi funkcionárius, aki nyugdíjjogosultság nélkül távozott állásából, most már évek óta havi 100 (egyszáz) pengőt kap, de nem nyugdíj vagy kegydíj fejében, hanem quasi hallgatási díjként. Az illető t. i. fabrikált évek előtt egy röpiratot, amelyben olyan kendőzetlen őszinteséggel tártá fel a multat és abban egyik jelenlegi főfunkcionárius szerepét, hogy amikor ez elővástát azt haragjában egészen beleverődött és kiadta az ordrot: kost was kost, ennek a fizetnek nem szabad napvilágot látni. Így lett belőle havi 100 P jutalom, amelyet fölös óvatosságból ő nem is személyesen vesz fel, hanem másvalaki útján. De hát ez már nem fontos, csak épen meg akartuk nyugtatni, hogy nem kerülte el figyelmünket és talán még az egészelnek közelebbi ismertetésére is rákerül a sor. Csak még a zárszakadásban nem találtuk meg ezeket a havi 100 pengőket.

Méir. Kérjük címét velünk közölni.